

VISAGINO VAIKŲ LOPŠELIS-DARŽELIS „GINTARĖLIS“

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA „VAIKYSTĖ“

Vaikystė – be galo svarbus žmogaus gyvenimo laikotarpis, ne pasirengimas būsimajam gyvenimui, o tikras, šviesus, savitas, nepasikartojantis gyvenimas. Ir nuo to, kaip praėjo vaikystė, kas vedė už rankos vaiką vaikystės metais, kas iš aplinkos įėjo į jo protą ir širdį, – nuo to labiausiai priklauso, koku žmogumi taps šiandieninis mažasis.

S. Suchomlinskis

Visaginas
2017 m.

TURINYS

I Skyrius. Bendrosios nuostatos	3
Duomenys apie įstaigą	3
Filosofinės kryptys	3
Lopšelio-darželio filosofija.....	4
Regiono ir įstaigos savitumas	4
Įstaigos ugdytiniai	5
Ugdytinių poreikiai.....	5
Auklėtojų ir specialistų pasirengimas.....	6
Pedagogų kompetencijos	6
Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai. Šeimos ir pedagogų bendradarbiavimas	7
 II Skyrius. Ikimokyklinio ugdymo principai.....	 8
 III Skyrius. Tikslai ir uždaviniai	 9
 IV Skyrius. Ugdymo turinys, metodai, priemonės.....	 9
Socialinė kompetencija.....	9
Sveikatos saugojimo kompetencija.....	15
Komunikavimo kompetencija.....	18
Pažinimo kompetencija.....	22
Meninė kompetencija.....	27
 V Ugdymo pasiekimai ir jų vertinimas	 34
 VI Naudota literatūra ir informacijos šaltiniai	 35
 VII Programos rengėjai.....	 35

PRITARTA

Visagino savivaldybės administracijos direktoriaus
2017 m. liepos 12 d. įsakymu Nr. IV-E-662

PATVIRTINTA

Visagino vaikų lopšelio-darželio „Gintarėlis“
direktoriaus 2017 m. liepos 24 d. įsakymu Nr. V-44

I SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

DUOMENYS APIE ĮSTAIGĄ

1. Visagino vaikų lopšelio-darželio „Gintarėlis“ veikla vykdoma vadovaujantis nuostatais, reglamentuojančiais Visagino vaikų lopšelio-darželio „Gintarėlis“ (toliau – lopšelis-darželis) teisinę formą, priklausomybę, savininką, savininko teises ir pareigas įgyvendinančią instituciją, buveinę, mokyklos grupę, tipą, pagrindinę paskirtį, ugdymo kalbą ir ugdymo formas, veiklos teisinį pagrindą, sritį, rūšis, tikslą, uždavinius, funkcijas, mokyklos teises ir valdymą, savivaldą, darbuotojų priėmimą į darbą, jų darbo apmokėjimo tvarką ir atestaciją, lėšas, jų naudojimo tvarką ir finansinės veiklos kontrolę, reorganizavimo, likvidavimo ar pertvarkymo tvarką.

2. Mokyklos oficialusis pavadinimas – Visagino vaikų lopšelis-darželis „Gintarėlis“, trumpasis pavadinimas – l.-d. „Gintarėlis“. L.-d. „Gintarėlis“ įregistruotas Juridinių asmenų registre, kodas 190231011.

3. L.-d. „Gintarėlis“ istorija: 1988 m. vasario 21 d. buvo įsteigtas ir pradėjo veikti Ignalinos atominės elektrinės žinybinis vaikų lopšelis-darželis Nr. 9. Visagino gyvenvietės liaudies deputatų tarybos vykdomojo komiteto 1988 m. gruodžio 8 d. sprendimu Nr. 90 patvirtinti Visagino vaikų lopšelio-darželio Nr. 9 nuostatai. 1996 m. lopšeliui-darželiui suteiktas „Gintarėlio“ vardas.

4. Teisinė forma – biudžetinė įstaiga.

5. Priklausomybė – savivaldybės lopšelis-darželis.

6. Savininkas – Visagino savivaldybė.

7. Savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija – Visagino savivaldybės taryba.

8. Buveinė – Draugystės g. 19, LT 31211 Visaginas.

9. Grupė – neformaliojo švietimo mokykla.

10. Tipas – lopšelis-darželis.

11. Pagrindinė paskirtis – bendrosios paskirties lopšelis-darželis.

12. Ugdymo kalba – rusų.

13. Ugdymo forma – dieninė.

14. Lopšelis-darželis yra viešasis juridinis asmuo, turintis antspaudą su savivaldybės herbu ir savo pavadinimu, atsiskaitomąją ir kitas sąskaitas Lietuvos Respublikos įregistruotuose bankuose, atributiką, savo veiklą grindžia Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos įstatymais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, švietimo ir mokslo ministro įsakymais, kitais teisės aktais ir lopšelio-darželio nuostatais.

FILOSOFINĖS KRYPTYS

Formuodamos mūsų įstaigos filosofiją pasirinkome šių filosofinių krypčių idėjas:

– **humanistinė** – kuriama vaikui tinkama sociokultūrinė aplinka, vaikas pripažįstamas kaip socialinis ir kultūrinis individas ir vaikai kaip ypatinga socialinė grupė. Plėtojamas tėvų dalyvavimas vaiko ugdymo procese, sudaromos galimybės tęstinio vaiko ugdymo *šeima – darželis* kontekste;

– **egzistencialistinė ir fenomenologinė** – pripažįstame – vaikas individualybė. Vaikas patirtį kaupia tyrinėdamas, kurdamas. Jo santykis su savo veikla individualus – vaikas subjektyviai suvokia, priima, išgyvena. Ugdytojas ir ugdytinis mokosi vienas iš kito draugiškai bendradarbiaudami;

– **progresyvistinė** – siekiame, kad vaikas būtų ugdomas prasmingai. Skatinamas ugdytinio kritinis mąstymas, jo gebėjimas spręsti problemas, vertinti sukaupią informaciją, ją interpretuoti. Ugdytas individualizuojamas. Pedagogai nuolat tobulina savo kompetenciją, kvalifikaciją.

Mums artimos Vakarų Europos šalių teoretikų pedagoginės idėjos:

– M. Montessori – daug dėmesio skiriama vaikų savarankiškumui; aplinkos sąlygų, būtinų nepakartojamai individualiai asmenybės sklaidai, kūrimas; keliami nauji reikalavimai pedagogui (vaiko draugas);

– F. Frebelio – žaidimas – pagrindinis ugdymo metodas;

– O. Dekrolio – gamtos ir natūralios aplinkos įtaka vaiko ugdymui.

Pasirinktų filosofinių krypčių, teoretikų pedagoginės idėjos padeda sudaryti kuo palankesnes sąlygas vaikui atsiskleisti, tobulėti, skatina bendrauti, padeda integruotis į visuomenę.

LOPŠELIO-DARŽELIO FILOSOFIJA

Vaikystė – be galo svarbus žmogaus gyvenimo laikotarpis, ne pasirengimas būsimajam gyvenimui, o tikras, šviesus, savitas, nepasikartojantis gyvenimas. Ir nuo to, kaip praėjo vaikystė, kas vedė už rankos vaiką vaikystės metais, kas iš aplinkos įėjo į jo protą ir širdį, – nuo to labiausiai priklauso, kokių žmogumi taps šiandieninis mažasis.

Vizija

Vaikas – asmenybė, mūsų visų siekinių tikslas. Kiekvienas vaikas priimamas toks, koks jis yra, gerbiamas vaiko individualumas.

Įstaiga – užtikrinanti palankias sąlygas vaikui sveikai ir normaliai vystytis laisvės ir orumo dvasia.

Pedagogas – kūrybinga asmenybė, taikanti naujus darbo metodus su ugdytiniais ir jų tėvais, teikianti visuomenei kvalifikuotą pedagoginę pagalbą.

Misija

Lopšelis-darželis „Gintarėlis“ – demokratiška, kūrybiškai dirbanti, atvira naujai patirčiai ugdymo įstaiga, kurioje:

1. Tenkinami vaikų ugdymo(si) poreikiai, puoselėjamos darnų vystymąsi lemiančios vaiko prigimtines galios, kuriama palanki, saugi edukacinė aplinka, sėkmingai taikomos naujos ugdymo technologijos.

2. Žaidimas – pagrindinis vaiko gyvenimo ir ugdymo(si) būdas, per kurį skatinamas vaiko savarankiškumas, kūrybiškumas, saugoma ir stiprinama vaiko sveikata.

3. Pedagogas lankstus, nuolat besimokantis, reflektuojantis savo veiklą ir pasirengęs kaitai.

4. Puoselėjamos tautos kultūros vertybės.

5. Šeima pasitiki instituciniu ugdymu, domisi vaiko ugdymu(si) ir pažanga, remia ir palaiko vaikų ir pedagogų sumanymus, aktyviai dalyvauja darželio gyvenime.

REGIONO IR ĮSTAIGOS SAVITUMAS

Visaginas yra Ignalinos regione, Aukštaitijoje, t. y. Rytų Lietuvoje. Miestas pastatytas netoli Visagino ežero kranto. Atsižvelgiant į legendas ir istorinius duomenis, šis ežeras gynė visus čia gyvenančius žmones nuo atėjūnų, o gyvulius nuo gresiančių ligų ir pavojų. Taip ir atsirado visus ir visa ginantis ežeras Visaginas, o ant ežero krantų miestas, apsuptas tankių lapuočių ir spygliuočių miškų.

Gamtos pasaulis be galo įvairus savo judėjimu ir formomis. Tai leidžia vaikui natūralioje aplinkoje stebėti, tyrinėti, atrasti, lyginti. Natūralus gamtos grožis teigiamai veikia vaikų emocijas, grožio supratimą. Gamta, ekologiniai takeliai vingiuoja čia pat, už darželio vartų, miške, kur vasarą galima uostyti, skinti, skanauti įvairias uogas: žemuoges, avietes, mėlynės, gervuoges ir kt. Rudenį galima patiems rinkti ir susipažinti su įvairiomis grybų rūšimis: baravykais, raudonviršiais, voveraitėmis ir kt. Galima su tėveliais susiruošti į žvejybą prie Visagino, Smalvų, Balto, Švento, Drūkšių, Trilypio ir kitų ežerų ir sugauti ten gyvenančią lydeką ar starkį, o gal ungurį ar karošą. Gamta

nuostabi visais metų laikais. Galima nuvykti į Bitininkystės muziejų, Ginučių vandens malūną, prof. A. Hrebnickio (Rojaus) muziejų, esančius Ignalinos regione.

Lopšelio-darželio kultūrą, jo savitumą nusako visos bendruomenės vertybės, įsitikinimai, bendri siekiai, tradicijos.

Pagrindiniai ugdymo uždaviniai – ugdyti doras, savarankiškas, sąmoningas, laisvai mąstančias asmenybes, gebančias kūrybiškai veikti. Mūsų įstaigoje sukurta saugi, jauki aplinka, leidžianti pasireikšti visiems vaikų gebėjimams. Vaikai lopšelyje-darželyje jaučiasi laukiami, saugūs, reikalingi ir mylimi. Kiekviena grupė – atvira, ten sudaryta estetiška, vaiko kūrybiškumą skatinanti aplinka, dirba profesionalūs, kompetentingi, kūrybiški pedagogai ir specialistai. Atsižvelgiant į vaikų ir šeimos poreikius, sukauptą pedagogų patirtį, prioritetinga ugdymo sritis yra estetinis-meninis ugdymas. Galvojame, kad vaikų estetinis ir meninis auklėjimas turi savitą tikslą – ugdo estetinę ir meninę kultūrą, diegia meilę grožiui ir moko subtiliai elgtis, žadina saviraiškos ir kūrybos poreikį. Tiesiogiai siedamasis su kitomis ugdymo dalimis (doroviniu, darbiniu, tautiškumo ir kt.), jis socializuoja vaiką, skatina bei ugdo jo individualumą, kūrybines galias. Mėgstantys piešti ir turintys meninių gebėjimų vaikai gali lankyti dailės būrelį. Senolių dainuotas rusų dainas, ratelius, žaidimus vaikai gali atlikti folkloriniame būrelyje. Ugdytinių darbeliais puošiamos lopšelio-darželio bei grupės patalpos. Įstaigoje organizuojamos parodos, koncertai, vakaronės, tradicinės šventės ir kt. Aktyviai dalyvaujame miesto, regiono, respublikinėse parodose, konkursuose, koncertuose. Pedagogai rengia ir įgyvendina ilgalaikius, trumpalaikius, teminius projektus, ieško aktyvių ugdymo(si) būdų, formų bei metodų ir taiko juos praktinėje veikloje. Dalyvaujame tarptautiniame projekte „Zipio draugai“. Bendradarbiaujame su miesto lopšeliais-darželiais ir mokyklomis.

Teikiame paramą vaikams, turintiems specialiųjų ugdymo(si) poreikių (kalbėjimo ir kalbos sutrikimų). Didelę patirtį turintis specialistas logopedas kuria ir įgyvendina individualias vaikų ugdymo programas.

Tėvams teikiama informacija, organizuojamos konsultacijos.

Siūlome papildomą vaikų globą po lopšelyje-darželyje nustatytų darbo valandų.

ĮSTAIGOS UGDYTINIAI

Lopšelyje-darželyje vaikų grupės komplektuojamos pagal amžių: lopšelio grupės 0–1 m., 1–2 m., 2–3 m.; darželio grupės 3–4 m., 4–5 m., 5–6 m., priešmokyklinės grupės 6(5)–7 m.

Lopšelių-darželių vidutiniškai lanko 180 vaikų. Į ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus grupes integruojami vaikai, turintys specialiųjų ugdymo(si) poreikių. Ugdymo kalba – rusų. Lopšelio-darželio grupių komplektavimą nulemia susirenkančių vaikų skaičius. Grupių komplektavimas koreguojamas visus metus – iki rugsėjo 1 dienos.

UGDYTINIŲ POREIKIAI

Ikimokyklinio amžiaus vaikas – bręstanti asmenybė, turinti savo individualius ir socialinius poreikius:

- jis nori būti mylimas ir gerbiamas;
- jis nori būti saugus ir suprstas;
- jis trokšta aktyvios veiklos, kad pažintų aplinką ir kurtų save;
- jis nori būti laisvas ir savarankiškas;

taip pat:

- jis nori bendrauti ir bendradarbiauti su kitais;
- jis nori pažinti, suprasti suaugusiųjų pasaulį;
- jis nori rasti savo vietą jame.

Vaikai labai skirtingi:

- jie nevienodai greitai auga ir bręsta;
- jų gyvenimo ritmas individualus;
- skirtinga asmeninė patirtis;
- skirtingai jaučia, patiria, pažįsta, išreiškia;

- kuria savas mąstymo taisykles ir logiką, pasaulio pažinimo stilių;
- formuoja savo gyvenimo būdą.

Vaikai panašūs:

- sparčiau ar lėčiau žengia tuo pačiu vystymo(si) keliu;
- nuo stambiųjų raumenų mankštinimo prie smulkiųjų judesių lavinimo bei vis didesnio judesių ir veiksmų derinimo;
- nuo judesių, veiksmų, mimikos naudojimo, sprendžiant problemas ar bendraujant, prie kalbos priemonių vyravimo sprendimų metu;
- nuo paprastos, nesudėtingos kalbos prie turtingos, rišlios, abstrakčios kalbos;
- nuo svajonių, prasimanymų ir tikrovės faktų painiojimo prie aiškaus jų skyrimo;
- nuo alogiško mąstymo prie logiško;
- nuo ypatingo dėmesio sau prie kitų žmonių jausmų, požiūrio supratimo;
- nuo domėjimosi tuo, kas vyksta čia ir dar, prie domėjimosi praeitimi, ateitimi, tuo, kas vyksta kitur;
- nuo didelio judrumo prie ramybės būsenos išlaikymo;
- nuo impulsyvaus elgesio prie elementarios savikontrolės;
- nuo būtinybės remtis suaugusiojo pagalba prie vis didesnio savarankiškumo;
- nuo gyvenimo pagal suaugusiojo nustatymą ritmą prie aktyvios veiklos ir poilsio savarankiško reguliavimo;
- nuo žaidimo, veiklos šalia bendraamžių prie bendravimo, bendradarbiavimo su jais.

Vaikų ugdymas ir jų poreikių tenkinimas bus sėkmingas, jei pedagogai sukurs aplinką, skatinančią visapusišką vaikų vystymą(si) bei individualybės raišką.

AUKLĖTOJŲ IR SPECIALISTŲ PASIRENGIMAS

Vaikų vystymosi sėkmė labai priklauso nuo šilto emocinio klimato grupėje, nuo dvasingo, tauraus ir demokratiško pedagogo, kuris padeda formuoti ir ugdyti savarankišką, atsakingą, darbščią, kantrią, lakios fantazijos ir logiškai mąstančią individualybę.

Lopšelyje-darželyje dirba 50 darbuotojų, iš jų 20 pedagogų: 1 pedagogas turi auklėtojo, 13 – vyr. auklėtojų ir 6 – auklėtojų metodininkų kvalifikacines kategorijas, 2 vadovai turi aukštąjį pedagoginį išsilavinimą ir III vadybinę kvalifikacinę kategoriją. 9 pedagogai turi aukštąjį pedagoginį ir 11 pedagogų aukštesnįjį pedagoginį išsilavinimą, visų 20 pedagogų darbo stažas daugiau nei 20 metų.

Lopšelyje-darželyje dirba profesionalūs, kompetentingi, kūrybiški, vaikus mylintys pedagogai ir specialistai, nuolat tobulinantys savo kompetenciją ir kvalifikaciją.

PEDAGOGŲ KOMPETENCIJOS

Pedagogo profesijos kompetencijos apima bendrakultūrinę, profesines, bendrąsias ir specialiąsias kompetencijas.

Pedagogo bendrakultūrinę kompetenciją sudaro mokėjimas ir sugebėjimas:

1. saugoti ir plėtoti daugialypę, tautinių mažumų patirtimi praturtintą Lietuvos kultūrą;
2. dalyvauti kuriant pilietinę visuomenę: suvokti švietimo demokratizavimo, decentralizavimo procesus, paaiškinti šalies konstitucinės demokratijos teoriją ir praktiką, skatinti ir palaikyti teisinių normų laikymąsi;
3. gerbti ugdytinių socialinį, kultūrinį, kalbinį ir etninį tapatumą;
4. vadovautis šiuolaikine švietimo paskirties samprata: kurti informacinę ir žinių visuomenę;
5. dalyvauti visuomenės ir švietimo kaitos procesuose naudojant naujų technologijų pasiekimus ir atliepti modernėjančios visuomenės iššūkius;
6. vertinti namų aplinkos vaidmenį ir šeimos vertybių skirtumus bendraujant su vaikais ir jų tėvais (globėjais, rūpintojais);
7. mokyti vaikus vadovautis bendražmogiškais vertybėmis.

Pedagogo profesines kompetencijas sudaro:

1. ugdymo(si) aplinkų kūrimo;
2. dalyko turinio planavimo ir tobulinimo;
3. ugdymo(si) proceso valdymo;
4. vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimo;
5. vaikų motyvavimo ir paramos jiems;
6. vaikų pažinimo ir jo pažangos pripažinimo;
7. informacinių technologijų naudojimo.

Pedagogo bendrąsias kompetencijas sudaro:

1. komunikacinė ir informacijos valdymo;
2. bendravimo ir bendradarbiavimo;
3. tiriamosios veiklos;
4. reflektavimo ir mokymosi mokytis;
5. organizacijos tobulinimo bei pokyčių valdymo.

Specialiosios kompetencijos – mokytojo žinios, įgūdžiai, gebėjimai, vertybinės nuostatos, požiūriai ir kitos asmeninės savybės, sąlygojančios sėkmingą jo veiklą konkrečiame ugdymo turinio konkreste/srityje.

Pedagoginės veiklos bruožas tas, kad joje susiklosto sąlygos kiekvienam kurti save, tobulėti kaip žmogui, pasirengti kūrybiškai veiklai. Ugdymo procese natūraliai iškilusios problemiškos pedagoginės situacijos reikalauja spręsti šiuos klausimus. Ugdymo tikslams įgyvendinti reikia kūrybinio mąstymo ir profesionalių veiksmų. Pedagogai atsirenka svarbiausius dalykus, laisvai pasirenka ugdymo metodus, derina juos prie individualios ugdytinių prigimties, prognozuoja kiekvieno vaiko ugdymą(si) ir kuria tam tikslui savitą ugdymo strategiją. Pedagogai nuolat įgyja pedagoginių, psichologinių, filosofinių žinių seminaruose. Susipažįsta su naujovėmis ir tai sukelia naujų minčių, idėjų, skatina ieškoti, kurti. Teorija be praktikos, kaip ir praktika be teorijos – nerezultatyvi. Teorinis pedagogo pasirengimas liudija jo asmenybės vertę, padeda orientuotis kasdieniniame darbe, atrinkti ir grupuoti ugdomąją medžiagą, individualizuoti darbą, rinktis ir derinti veiklos metodus. Derindamas teorinį pasirengimą ir praktinės veiklos įgūdžius, pedagogas įgyja aukščiau nurodytas kompetencijas: bendrakultūrinę, profesinę, bendrąją bei specialiąją. Pedagogas, derindami kiekybinę ir kokybinę vaiko išsivystymo lygio, ugdymo pažangos ir pasiekimo vertinimo strategijas, užtikrina intelektualinį, socialinį ir fizinį vaiko ugdymą(si). Pedagogai liudija savo pašaukimą visa kasdienine veikla: socialumą, t. y. meilę vaikui, poreikį jam padėti sustiprėti, bręsti, nedaug žinančiam atrasti tiesą, pažinti ją. Ugdymo procesą jie grindžia humaniško idėjomis: tikėjimu geriausiaisiais ugdytinių pradais, pasiryžimu pažinti ugdytinio individualybę ir suprasti ją, jausti, kas dedasi jų sieloje, ir atsiliepti, padėti, skatinti išskleisti prigimtines galias.

Pedagogai vertina namų aplinkos vaidmenį ir šeimos vertybių skirtumus bendraudami su tėvais, pripažįsta jų vaidmenį, teises ir atsakomybę. Pedagogai tėvams teikia tikslia, išsamią informaciją apie vaiko veiklas, pasiekimus ir pažangą lopšelyje-darželyje, kartu bando spręsti iškilusias pedagogines problemas. Pasitarę su tėvais, jų padedami, kuria funkcionalią, stimuliuojančią vaiko ugdymą(si), estetiškai apipavidalintą, saugią lopšelio-darželio aplinką.

Daug dėmesio pedagogai skiria mokymuisi bendradarbiauti, dalyvauti diskusijose, mąstyti ir veikti kūrybiškai. Visi geba dirbti komandoje, aktyviai dalyvauja projektų veikloje, savivaldos institucijų veikloje: mokytojų tarybos, metodinės grupės, lopšelio-darželio tarybos, tėvų tarybos, atestacinės komisijos. Savo veikloje pedagogai naudoja kompiuterinę techninę ir programinę įrangą, pagrindines interneto paslaugas ir taiko jas ugdymo procese.

TĖVŲ (GLOBĖJŲ) IR VIETOS BENDRUOMENĖS POREIKIAI. ŠEIMOS IR PEDAGOGŲ BENDRADARBIAVIMAS

Tėvai yra pirmieji vaikų ugdytojai. Vaikas – šeimos dalelė, tad jo poelgiai ir veikla geriau suprantami šeimos kontekste. Tėvai nori, kad įstaigoje vaikai būtų mylimi, saugūs, ugdymo procese būtų tenkinami vaikų saviraiškos, kūrybiškumo, aktyvumo, savarankiškumo poreikiai, kad vaikai pažintų

pasaulį, būtų užimti, įgytų pasitikėjimą savo jėgomis, bendrautų su bendraamžiais, ruošęsi ir subręstę mokyklai. Ir pedagogai, ir tėvai yra atsakingi, kad būtų plėtojami bendradarbiavimu grįsti tarpusavio santykiai. Lopšelyje-darželyje palaikoma ir skatinama savarankiška tėvų iniciatyva, atsižvelgiama į jų poreikius ir pasiūlymus:

1. Stiprinti materialinę bazę įvairaus amžiaus vaikų galioms plėtotis, sudaryti sąlygas vystytis sveikai ir harmoningai asmenybei (tenkinti vaiko socialinius, pažinimo, kūrybinius, saviraiškos, meninius, bendravimo, judėjimo poreikius).

2. Ugdyti meilę ir pagarbą savo miestui, kraštui, saugoti ir globoti gamtą, aktyviai dalyvauti respublikoje ir mieste organizuojamuose kultūriniuose renginiuose, konkursuose, parodose ir kt.

3. Integruoti specialiųjų poreikių vaikus į bendrąsias grupes, teikti jiems kvalifikuotą pagalbą.

4. Kurti lopšelio-darželio grupėse saugią, jaukią, estetišką aplinką, leidžiančią pasireikšti visiems vaikų gebėjimams.

5. Organizuojant ugdymo procesą lopšelyje-darželyje glaudžiai bendradarbiauti su šeima, kitomis miesto ikimokyklinėmis bei švietimo įstaigomis.

6. Teikti papildomas paslaugas vaikui ir šeimai: organizuoti įvairių būrelių veiklą (ritminiai šokiai, dailės ir rankdarbių užsiėmimai, folklorinė muzikinė veikla ir kt.), padėti šeimai įgyti žinių pedagoginėms problemoms spręsti.

7. Naudoti šias tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo formas:

7.1. Pokalbiai (individualūs ir grupiniai).

7.2. Informacijos skleidimas (skelbimai grupės ir lopšelio-darželio stenduose, laiškėliai, žinutės telefonu, elektroniniai informaciniai laiškai, interneto svetainė ir kt.).

7.3. Vaikų lankymas namuose pagal poreikį ir susitarimą.

7.4. Anketiniai tyrimai.

7.5. Tėvų susirinkimai.

7.6. Tėvų darbas lopšelio-darželio ir tėvų tarybose, pedagogų atestacijos komisijoje.

7.7. Bendri renginiai: šventės, vakaronės, sporto varžybos, viktorinos, turistiniai žygiai, išvykos, spektakliai, koncertai.

7.8. Pedagogų ir specialistų konsultacijos.

7.9. Tėvų dalyvavimas vaikų ugdymojoje veikloje.

Pedagogų ir tėvų bendravimas panašus į šeimos narių bendravimą: keičiamės patirtimi, kartu sprendžiame iškilusias problemas, dalinamės idėjomis. Visa tai paįvairina, padaro įdomesnę ugdymo procesą.

II SKYRIUS UGDYMO PRINCIPAI

Vaikų ugdymas lopšelyje-darželyje grindžiamas šiais principais:

Humaniškumo

* vaikas gerbiamas kaip savita asmenybė;

* atsižvelgiame į kiekvieno vaiko prigimtį, kultūrinę ir socialinę patirtį, individualias galimybes, poreikius ir interesus.

Demokratiškumo

sudarome sąlygas visiems vaikams vienodai harmoningai vystytis ir ugdytis jų gimtąją rusų kalbą;

* siekiame, kad žemas kultūrinis (ar atsakomybės) kai kurių šeimų lygis nesutrukdytų vaikui harmoningai vystytis – jis lopšelyje-darželyje ugdomas jau nuo 1 metų;

* ugdome dorines vaikų nuostatas kaip būtina demokratinės gyvensenos pagrindą;

* telkiame demokratiškai organizuotą įstaigos bendruomenę;

* sudarome sąlygas visiems vienodai gerai pasiruošti mokymuisi mokykloje.

Individualumo

* orientuojamės į vaiko aplinką, sąveiką su ja, vaiko raidos pobūdį: augimo tempą, prigimtines galias, kultūrą, turimą patirtį, jo bendravimą su žmonėmis;

* glaudžiai bendraudami ir bendradarbiaudami su šeima: išsiaiškiname šeimos gyvenimo tradicijas,

įtraukiame tėvus į vaikų ugdymo procesą;

- * vaikams su specialiaisiais poreikiais sudarome individualias ugdymo programas;
- * gabiausiems vaikams nuolat sudarome galimybes pasirodyti mieste rengiamuose dailės, teatro, žodinės kūrybos festivaliuose, konkursuose, parodose.

Visuminio ugdymo

- * skatiname darnų socialinės, pažintinės, fizinės, komunikavimo, meninės kompetencijų ugdymą.

Tęstinumo

- * puoselėjame šeimos ir lopšelio-darželio ugdymo principų, tikslų ir uždavinių vieningumą, sudarome sąlygas darniam vaiko perėjimo iš ugdymo šeimoje prie ugdymo(si) ikimokyklinėje, vėliau priešmokyklinėje grupėje ir mokykloje.

Tautiškumo

skatiname vaiko norą pažinti ir perimti rusų tautos kultūrą, puoselėjame pagarbą ir meilę rusų tautos papročiams, tradicijoms;

- * ugdymo turinį ir metodus grindžiame tautos kultūros vertybėmis.

Meniškumo

- * meninę veiklą integruojame į kitas ugdymo sritis.

III. SKYRIUS TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

Tikslas

Bendraujant su šeima, atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas, padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninius, socialinius bei pažintinius poreikius.

Uždaviniai

Kūrybiškai ir profesionaliai ugdant vaikų individualius prigimtinius, socialinius, pažinimo, komunikavimo, sveikatos saugojimo, meninius gebėjimus:

1. Sudaryti sąlygas vaikui per žaidimą, kaip pagrindinį ugdymo metodą, pažinti jį supantį pasaulį, išreikšti save, pajusti kūrybinės saviraiškos džiaugsmą.

2. Saugoti ir stiprinti vaiko psichinę ir fizinę sveikatą, tenkinti aktyvumo ir judėjimo poreikį, ugdyti saugaus elgesio įpročius.

3. Formuoti ir plėtoti vaiko kalbos ir kalbėjimo įgūdžius, kaip savęs išreiškimo, bendravimo, pažinimo priemonę ugdant estetinį skonį ir pagarbą gimtajai kalbai.

4. Palaikyti ir skatinti natūralų vaiko domėjimąsi aplinka padedant atrasti vis įvairesnius savęs, socialinės aplinkos ir gamtos pažinimo būdus.

5. Skatinti vaikų kūrybinės veiklos savitumą, išreiškiant save meninėmis priemonėmis ir kitokiais būdais.

6. Įvairiais būdais ir metodais ugdyti specialiųjų poreikių vaikų gebėjimus, teikti jiems kvalifikuotą specialistų pagalbą.

7. Kurti situacijas, kurios skatintų vaikus spręsti problemas, tyrinėti ir kritiškai mąstyti.

IV. SKYRIUS UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

ŽINGSNIAI, VAIKŲ PASIEKIMAI, METODAI IR FORMOS PAGAL SOCIALINĘ KOMPETENCIJĄ 0–6 METAI VAIKAMS

Ugdymo uždaviniai:

- * Padėti vaikui pažinti save ir teigiamai save vertinti.
- * Padėti išmokti gerbti bendraamžius ir suaugusiuosius, gerbti kito asmens orumą, įsitikinimus ir prigimtines teises.
- * Ugdyti vaikų supratingumą ir toleranciją.

- * Skatinti bendrauti ir bendradarbiauti su kitais, kartu aptarti iškilusius sunkumus, bendrai ieškoti būdų, kaip juos išspręsti.
- * Mokyti būti dėmesingus kitiems, būti draugiškus: mokyti sveikintis, domėtis kitais.
- * Padėti įgyti, plėsti ir gilinti supratimą apie šeimą, kaimynus, bendruomenę (kviestis į grupę tėvus, senelius, kitus žmones, galinčius papasakoti apie savo darbą).
- * Padėti suvokti ir kontroliuoti savo netinkamą elgesį (nesimušti, nesistumdyti ir kt.) ir emocijas.
- * Skatinti vaiką domėtis viskuo, kas jį supa: žmonėmis ir jų gyvenimo būdu, darbu, kūryba.
- * Skiepyti meilę gimtajam miestui, tėviškei, branginti jos simboliką.
- * Savo socialine patirtimi dalintis su kitais.
- * Pajvairinti aplinką, panaudojant daiktus ir priemones, atitinkančius mergaičių ir berniukų poreikius.

Savivoka ir savigarba.

	Vaiko veiksenos
0–3 metai	* Reaguoja į pasakytą savo vardą. * Pradedą jausti savo kūno buvimą – apžiūrinėja, tyrinėja savo rankas, kojas, stebi jų judėjimą. * Jaučiasi svarbus kitiems – šypsosi, krykštuoja, kai aplinkiniai maloniai bendrauja su juo. * Bando pavadinti save vardu, atpažįsta save. * Mokosi savarankiškai apsirengti ir nusirengti, valgyti, žaisti. * Reaguoja į pasakytą savo vardą, bando pasakyti savo vardą. * Atpažįsta save neseniai darytose nuotraukose, veidrodyje.
	* Savo nepriklausomybę išreiškia gindamas nuo kitų savo žaislus, rūbelius, kitus niekučius. * Pradedą rodyti valią: „aš“ stiprumą, „ne“ į suaugusiojo prašymą arba draudimą.
	* Gali pasakyti, kas jis – berniukas ar mergaitė. * Pirštais rodo ir bando pasakyti, kiek metų. * Įgyja savitvarkos įgūdžių. * Nori pats valgyti, žaisti, įsisavina mokėjimą nusirengti, apsirengti. * Atpažįsta savo daiktus. * Atidžiai stebi veiklą ir bando pakartoti veiksmus. * Pats keičia veiklą. * Reiškia savo norus, sako „ne“. * Atkakliai laikosi savo norų, kartoja veiklą, kol pasiekia numatyto rezultato. * Pavadina savo 5–6 kūno dalis. * Save suvokia kaip turintį nuo kitų nepriklausomą vidinį pasaulį, pradeda vartoti „aš“, „mano“, „man“. * Vartoja kai kuriuos vertinimo žodžius: „geras“, „blogas“, „gerai“, „blogai“.
3–6 metai	* Žino savo vardą, pavardę, lytį, sako, kiek metų. * Pasako savo vardą, kitų vaikų, suaugusiųjų vardus. * Supranta, kad tą patį vardą gali turėti keli žmonės. * Skiria berniukų ir mergaičių vardus. * Žino, koku garsu prasideda vardas. * Žino savo vietą grupėje: spintą, kėdę, stalą, lovą. * Siekia veikti pats: apsiauti, apsilikti, pasiimti norimą žaislą, daiktą. * Bando savo teises išreikšti žodžiais. * Stengiasi savarankiškai pasirinkti veiklą, sutvarkyti žaidimų vietą. * Skiria berniukų ir mergaičių drabužėlius. * Saugo, tausoja asmeninius ir bendrus daiktus, žaislus, jaučiasi už juos atsakingas. * Pažįsta savo kūną kaip susidedantį iš atskirų dalių: galvos, akių, nosies, plaukų, dantų, ausų, rankų, kojų.

3–6 metai	* Pažįsta savo kūną kaip susidedantį iš atskirų dalių: galvos, akių, nosies, plaukų, dantų, ausų, rankų, kojų. * Suvokia, kad kitas žmogus negali pamatyti, žinoti, ką jis jaučia, galvoja, nesupranta, jei to neparodysi mimika, gestais, kalba. * Padeda užsegti rankovių sagutes, užrišti batų raištelius kitiems vaikams.
	* Norėdamas pasinaudoti kitiems priklausančiais daiktais prašo leidimo. * Saugo, tausoja asmeninius ir bendrus daiktus, žaislus, jaučiasi už juos atsakingas. * Ugdosi poreikį dirbti, laipsniškai mažinant priklausomybę nuo kitų žmonių. * Bando savo teises išreikšti žodžiais. * Pasako apie savo išskirtinumą ir gebėjimus, džiaugiasi savo laimėjimais. * Moka paaiškinti, motyvuoti vienokį ar kitokį savo elgesį. * Domisi žmonių gyvenimu, darbais, kūryba. * Suvokia savo lytį, pagal tai modeliuoja savo elgesį. * Jaučia poreikį būti savarankiškas. * Suvokia, kad kitas žmogus negali žinoti, ar tu alkanas ar sotus, jei jam nepasakai. * Suvokia, kad mintis, jausmus ir kt. būtina reikšti kultūringai, tam tikromis įprastomis formomis. * Suvokia teigiamas savo savybes ir tuos neigiamus bruožus, kurie gali būti ištaisyti. * Žino, koku garsu prasideda jo, kitų vaikų, suaugusiųjų vardai. * Stengėsi rūpintis mažesniais, silpnesniais vaikais.
	* Žino svarbią asmeninę informaciją ir geba pasakyti kitiems. * Atsargiai naudojasi kitiems priklausančiais daiktais. * Daro viską savarankiškai. * Geba susivaldyti įprastose, nedidelės įtampos situacijose. * Žino ir supranta savo teises. * Domisi kitais ir juos supranta: jų mimiką, gestus, nujaučia kito emocinę būseną, išvelgia jų ketinimus ir norus, gerbia nuomonę. * Sugeba orientuotis ir atitinkamai elgtis įvairioje socialinėje aplinkoje ar situacijose: namuose, grupėje, svečiuose, parduotuvėje, šventėje ir kt. * Išgyvena malonumą žaisdamas, vaidindamas, svajodamas, kurdamas. * Susipažįsta su bendruomenės: gyvenimu, tradicijomis, tyrinėja, pažįsta buitį. * Suvokia, kad turi atmintį, gali įsiminti dainas, skaičiuotes, eilėraščius ir kt. * Suvokia, jog gali galvoti: geros ir blogos mintys, mano ir kitų žmonių mintys. * Domisi savimi, panašumais ir skirtumais tarp žmonių. * Ieško informacijos knygose apie žmogų.

Emocijų suvokimas ir raiška.

	Vaiko veiksenos
0–3 metai	* Mimika, kūno judesiais ir garsais išreiškia džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį. * Išreiškia nerimą, pamatęs nepažįstamą žmogų. * Tapatinasi su suaugusioju, prie kurio yra prisirišęs. * Emocijomis atspindi kitų vaikų emocijų išraišką. * Priima suaugusiojo meilę, pagalbą. * Džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį reiškia skirtingu intensyvumu. * Būdinga greita nuotaikų kaita. * Atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas. * Pradedą valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus. * Pradedą atpažinti, ką pats jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. * Pradedą naudoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus: bijau, nenoriu ir kt. * Pastebi kitų žmonių emocijų išraišką.

	* Pradedą valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus. * Bando suvaldyti neigiamus jausmus: sulaikyti ašaras, sutramdyti pyktį. * Mimika ir gestais gebą išreikšti meilę, gerą nuotaiką, norą, pyktį, susierzinimą, kalnę, gėdą.
3–6 metai	* Suvokia ir lygina save su kitais. Tyrinėja savo ir kitų nuotaikas: linksmas, liūdnas, nusiminęs. * Bando suvaldyti savo jausmus ir emocijas. * Pradedą suprasti, kad skirtingose situacijose jaučia skirtingas emocijas. * Pavadina pagrindines emocijas. * Sugeba įvardyti kai kurias vidines savo būsenas: „man liūdna“, „man linksmas“ ir kt. * Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. * Ima suvokti, kad jo ir kitų emocijos gali skirtis. * Geriau supranta kitų emocijas ir jausmus, iš dalies į juos įsijaučia ir dažnai tinkamai į juos reaguoją. * Pradedą valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos.
	* Apibūdina savo jausmus ir situacijas, kuriose jie kilo. * Vis geriau supranta kitų jausmus ir tinkamai į juos reaguoją. * Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. * Gebą suvaldyti savo jausmus ir emocijas.
	* Pavadina bei apibūdina savo jausmus, juos sukėlusias situacijas ar priežastis. * Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas, ir tinkamai reaguoją. * Supranta, kad gali pats kontroliuoti kilusių jausmų raišką. * Stengiasi tinkamais būdais, neskaudindamas kitų, reikšti jausmus.

Savireguliacija ir savikontrolė.

	Vaiko veiksenos
0–3 metai	* Trumpam susitelkęs apžiūrinėja, klausosi, čiupinėją. * Gerai jaučiasi įprastoje aplinkoje. * Nusiramina kalbinamas, nešiojamas, supamas.
	* Domisi šalia esančiais vaikais. * Pratinasi pasidalinti žaislais. * Žaidžia greta su kitais vaikais. * Stebi kitus vaikus, trumpam įsijungia į jų žaidimą. * Ieško bendraamžių draugijos (bendrų žaidimų, bendravimo). * Svečiuojasi kitoje grupėje, priima svečius grupėje. * Apkabina, paglosto draugą, kai jam liūdna.
	* Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir draudimų.
3–6 metai	* Žaidžia kartu su vaikais, dalinasi žaislais, priemonėmis ar valgiu su draugais. * Pradedą suprasti, kas yra draugystė ir draugai. * Pradedą suprasti kai kurias grupės taisykles. * Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių. * Pradedą padėti kitiems.
	* Kylančius nesutarimus su bendraamžiais bando spręsti. * Pratinasi save apsiginti iškilusiose situacijose. * Padėda kitiems. * Praktikuoją darbą grupėmis. * Pats pasirenka draugus. * Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, palaikyti su jais gerus santykius.

	* Siekia savarankiškai spręsti problemas įvairiose situacijose. * Supranta ir prisitaiko prie lopšelio-darželio ir grupės dienvartės ir taisyklių. * Jaučia, kada kitam reikia pagalbos, palaiko jį, padeda.

Santykiai su suaugusiais.

	Vaiko veiksenos
0 – 3 metai	* Atpažįsta juo besirūpinantį suaugusįjį, džiaugiasi jį pamatęs, atsako jo kalbinamas, žaidinamas, siekia būti greta. * Verkia atsiskirdamas nuo tėvų, tačiau padedamas pedagogo pamažu nurimsta ir įsitraukia į veiklą.
	* Nuotraukose atpažįsta mamą, tėtį. * Rodo prierašumą, meilę artimiesiems, pratinasi su jais išsiskirti. * Vaikas noriai žaidžia ar ką nors veikia kartu su suaugusiuoju. * Pradedą suvokti ir vykdyti suaugusiojo nesudėtingus žodinius nurodymus. * Mėgdžioja suaugusiųjų veiksmus. * Žino savo šeimos narius, jų vardus. * Rodo tėveliams savo darbelius, komentuoja, džiaugiasi. * Domisi savo šeima, suaugusiais. * Pamėgdžioja suaugusiųjų veiksmus ir kalbą, emocijos išreiškinimo būdą.
	* Ramiai stebi nepažįstamus žmones. * Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūtis, prašo pagalbos. * Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria. * Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus. * Susipažįsta su tradicinėmis šventėmis.
3–6 metai	* Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. * Jeigu pačiam kas nors nepavyksta, pagalbos kreipiasi į suaugusįjį. * Mėgsta ką nors daryti kartu su suaugusiuoju. * Bando suvokti ne tik savo šeimą kaip kartu gyvenančius žmones, bet ir kitų šeimų buvimą. * Bando suvokti, kad be namų ir lopšelio-darželio yra ir kitas jį supantis pasaulis. * Pradedą domėtis viskuo, kas jį supa: žmonėmis, jų ryšiais, santykiais. * Pradedą domėtis šeimos ir grupės tradicijomis. * Dažniausiai laikosi suaugusiojo nustatytų elgesio taisyklių. * Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. * Domisi šeimos ir grupės tradicijomis. * Rodo jautrumą artimiesiems, siekia jiems padėti ar padaryti ką nors naudingo. * Turi supratimą apie šeimą: šeimos sudėtis, pasiskirstymas pareigomis joje. * Lygina savo šeimą su draugų šeimomis: jos įvairaus dydžio, gyvena skirtinguose būstuose.
	* Domisi viskuo, kas jį supa: žmonėmis, jų ryšiais, santykiais. * Dalinasi patirtimi apie kaimynus ir kaimynystę. * Kalba apie bendruomenės žmones: skiriasi žmonių išvaizda, tautybė, drabužiai, elgesys, jausmai, mąstymas. * Samprotauja, kaip žmonės susiję vieni su kitais, padeda vieni kitiems: įvairių profesijų žmonės, dirbantys skirtingus darbus. * Domisi miesto žinomais žmonėmis. * Nusiteikęs geranoriškai ir pagarbiai bendrauti su suaugusiais. * Laikosi šeimos ir grupės tradicijų. * Pasakoja šeimos istorijas: apie šeimos šventes, apie senolių praeitį, tradicijas, papročius. * Sudaro šeimos medį.

	* Supranta, kad kiti žmonės (kaimynai, pažįstami) gali padėti. * Žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimėi. * Paaiškina, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia nėra juo besirūpinančio suaugusiojo. * Gerbia suaugusiųjų gyvenimo būdą, jų darbą. * Dėsto savo mintis apie bendruomenės žmones: kaip keičiasi jų išvaizda, elgesys, reiškiamos nuomonės, jausmai; tas pats žmogus gali būti: suaugęs, draugas, kaimynas, vairuotojas. * Svarsto, kaip žmonės susiję vieni su kitais, padeda vienas kitam: pasakoja apie atskirų žmonių darbą ir jo naudingumą kitiems. * Susipažįsta su įžymiais krašto žmonėmis. * Dalyvauja organizuojamose bendruomenės šventėse, suvokia kitų šeimos, bendruomenės ir tautos švenčių prasmę. * Pasako savo miesto pavadinimą, gatvę, domisi miesto įdomiomis vietomis. * Atpažįsta ir gerbia miesto ir Lietuvos simbolius – vėliavą, herbą ir t. t.

Santykiai su bendraamžiais.

	Vaiko veiksenos
0 – 3 metai	* Patinka žiūrėti į kitus kūdikius. * Patinka būti šalia kitų vaikų, juos liesti, mėgdžioti jų veido išraišką, veiksmus.
	* Įsidėmi draugų, grupės darbuotojų vardus. * Pradedama kalbėtis vienas su kitu: pavadina žaislus, veiksmus, siūlo, prašo, komentuoja.
	* Bando išreikšti savo norus, jausmus, mintis veido išraiška, gestais, žodžiais. * Pratinasi vertinti savo elgesį – geras, blogas. * Supranta auklėtojos nurodymus – elgiasi pagal taisykles (valgo sėdėdamas ir pan.). * Pratinasi padėkoti, atsisveikinti.
	* Jaučiasi saugus grupėje tarp draugų, ištraukia į bendrą veiklą, pats organizuoja, kviečia pagalbos. * Sutaria su kitais vaikais ir suaugusiaisiais. * Žino, kaip galima susidraugauti. * Kalba apie draugus ir draugystę. * Gali turėti vieną ar kelis nepastovius žaidimų partnerius. * Gana atsargus su nepažįstamaisiais. * Dalyvauja grupiniuose žaidimuose, bando kitiems netrukdyti žaisti. * Bando žaisti stalo žaidimus su draugais. * Padėdamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalijasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą. * Sutaria su kitais vaikais ir suaugusiaisiais. * Pats randa konflikto sprendimo būdą arba prašo suaugusiojo pagalbos.
3 – 6 metai	* Lygina savo ir draugų pomėgius, interesus (gali skirtis, gali sutapti). * Gali padėti kitam vaikui. * Bendrauja ir bendradarbiauja ir sutaria su daugeliu vaikų. * Samprotauja apie draugus: jie gali būti draugiški, išradingi, kantrūs, vaikai ir suaugusieji. * Gerbia ir užjaučia neįgalius, senyvo amžiaus žmones.
	* Žino elgesio su nepažįstamais žmonėmis taisykles . * Supranta ir vertina, kas yra gera ir kas bloga, numato poelgių pasekmes. * Supranta, koks elgesys yra geras ar blogas ir kodėl. * Suvokia savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems.

Metodai ir formos. Žaidimai. Tyrinėjimai. Pokalbiai. Ekskursijos. Mėgdžiojimai. Darbinė veikla. Konstravimas. Dramatizavimas. Pantomima. Stebėjimai. Šventės: gimtadieniai, vakaronės. Darbelių parodos. Susitikimai su įdomiais žmonėmis. Knygų skaitymas. Pasakojimai. Interviu. Išvykos. Eksperimentai. Iliustracijų žiūrėjimas.

ŽINGSNIAI, VAIKŲ PASIEKIMAI, METODAI IR FORMOS PAGAL SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJĄ 0–6 METŲ VAIKAMS

Ugdymo uždaviniai:

- * Tenkinti vaiko poreikį judėti, pažinti judesį, išreikšti save judesiu.
- * Skatinti vaikus rūpintis savo sveikata, stengtis būti stiprius, išvermingus, grąsius.
- * Padėti suvokti ir kontroliuoti savo netinkamą elgesį ir emocijas.
- * Formuoti taisyklingą vaikų laikyseną, stiprinti pėdos raumenis, kad neišsivystytų plokščiapadystė.
- * Saugiai naudoti fiziniam judėjimui skirtą įrangą, priemones, žaislus.
- * Saugoti ir stiprinti būtinus vaiko sveikatai įpročius ir elgesį.
- * Jausti, kad artimieji ir gerai pažįstami žmonės gali padėti išvengti kai kurių nelaimių ir bėdų.
- * Gebėti elgtis su nepažįstamais žmonėmis.
- * Gebėti savarankiškai saugiai elgtis buityje, kelyje, lauke.
- * Pratinti kasdienėje veikloje lavinti higienos įpročius.
- * Ugdyti teigiamas dorovines savybes: sąžiningumą, kuklumą, gerumą, draugiškumą.

Fizinis aktyvumas.

	Vaiko veiksenos
0-3 metai	* Juda gulėdamas, stebi žaislus, siekia mėgstamo daikto. * Sėdi, šliaužia, ropoja, bando atsistoti. * Stovi laikydamasis ir savarankiškai. * Paima ir laiko daiktą saujoje, kiša į burną, purto, stuksena. * Pirštais paima smulkų daiktą, perima daiktus iš vienos rankos į kitą.
	* Savarankiškai atsistoja, eina keisdamas kryptį. * Eina stumdamas ir tempdamas daiktą. * Paima, išmeta daiktus, ploja rankomis, ridena, meta, gauda, spiria kamuolį. * Užlipa ant neaukštų pakilimų: ant suoliuko ir nulipa nuo jo.
	* Išmoksta bėgti, skatinamas bėga lėčiau, greičiau, įvairiomis kryptimis. * Pašoka į viršų abiem kojomis, nušoka nuo laiptelio, geba peršokti brūkšnį, šoktelėti ant vienos kojos. * Geba išlaikyti pusiausvyrą. * Geriau derina akies-rankos, rankų ir kojų judesius (geriau konstruoja, veria smulkius daiktus, įkerpa popieriaus kraštą, ridena, meta sviedinį iš apačios arba nuo krūtinės abiem rankomis, taiko į tikslą). * Einant, bėgant įveikia įvairias kliūtis. * Bando išmokti važiuoti triračiu, nusileisti čiuožyne, suptis. * Mokosi eiti rateliu.
3-6 metai	* Sąmoningai, aktyviai juda, žaidžia judriuosius žaidimus. * Lavina koordinaciją, greitumą, vikrumą, pusiausvyrą. * Atlieka elementarius judesius plokščiapėdystės profilaktikai ir taisyklingai laikysenai ugdyti. * Padedant auklėtojai, žaidžia įvairius judriuosius, imitacinius žaidimus. * Mina ir vairuoja triratuką. * Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų. * Užsuka, atsuka dangtelius, suspaudžia delnais, dviem pirštais, kočioja tarp delnų. * Išmoksta įvairių pagrindinių judesių atlikimo būdų.

	* Bėgioja vingiais, įvairiu greičiu, išsisukinėdamas, eina įvairiais būdais, šokinėja, su kamuoliu atlieka sporto žaidimų elementus. * Lavina koordinaciją, greitumą, vikrumą, pusiausvyrą. * Atlieka elementarius judesius plokščiapadystės profilaktikai ir taisyklingai laikysenai ugdyti. * Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai. * Tiksliai atlieka judesius pirštais ir ranka (užsega ir atsega sagas).
	* Eina ratu, atbulomis, šonu, ropoja, gyvate, pasilenkiant. * Bėga pristatomu pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kelius. * Šokinėja ant vienos kojos judant pirmyn, šoka į toli, į aukštį. * Su kamuoliu atlieka sporto žaidimų elementus, bando žaisti tenisą, badmintoną. * Lavina atskirų kūno dalių ir viso kūno galimybes: vikrumą, jėgą, pusiausvyrą. * Rankos ir pirštų judesius atlieka greičiau, vikriau, tiksliau, kruopščiau.

Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai.

	Vaiko veiksenos
0–3 metai	* Garsais, judesiais duoda ženklą kai šlapias, apsipylus, nepatogiai aprengtas. * Bando valgyti ir gerti iš puodelio savarankiškai.
	* Pats pasiima žaislus, savarankiškai žaidžia, mokosi padėti žaislus į vietą. * Jaučia, kada nori į tualetą, duoda ženklą arba pasako. * Suaugusiojo rengiamas vaikas „jam padeda“. * Valgo ir geria padedamas arba savarankiškai. * Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį.
	* Bando taisyklingai laikyti šaukštą. * Geria iš puoduko. * Gerai sukramto maistą. * Pratinasi valgyti pats. * Sužino apie kultūringą elgesį prie stalo. * Auklėtojai padedant, sužino apie saugų elgesį. * Žaidžia gryname ore, grūdinasi oru, saule. * Rankšluostį pakabina prie savo ženkliuko. * Savarankiškai naudojami „puoduku“ arba eina į tualetą. * Pradedą praustis ir šluostytis pats. * Sužino, kad galima naudotis tik savo rankšluosčiu, naktipuodžiu, lova, šukomis, nosine. * Žino savo vietą prie stalo. * Valgo savarankiškai. * Pratinasi padėti daiktus į vietą. * Sužino apie sveiką maistą. * Padedant auklėtojai, pratinasi rengtis atsižvelgiant į oro temperatūrą.
3–6 metai	* Tyrinėja aplinką, įvertina, kurios vietos yra nesaugios. Kalba apie pavojus, aptaria, kaip jų išvengti. Pratinasi laikytis taisyklių, žinodamas, kad tai suteikia saugumo. * Sužino apie kai kuriuos nepageidaujamus įpročius. * Mokosi higienos įgūdžių, padedant auklėtojai, sužino, kad švara ir tvarka padeda būti sveikam. * Mokosi taisyklingai sėdėti prie stalo. * Padeda suaugusiajam serviuoti ir sutvarkyti stalą. * Stengiasi valgyti tvarkingai, teisingai naudotis stalo įrankiais, po valgio skalauti burną. * Yra tvarkingas, gali pastebėti netvarką savo išvaizdoje ir pats susitvarko. * Sužino apie daržovių ir vaisių naudą sveikatai. * Pradedą suvokti, jog maistas reikalingas, kad augtume, būtume sveiki ir žvalūs. * Bando apsiauti, apsilikti, nusirengia tam tikra seka.

* Mokosi elgtis gatvėje, pereiti kelią.   * Pratinasi saugiai elgtis, žaisti buityje, kieme, kelyje, lauke.   * Gali sutvarkyti dalį žaislų, su kuriais žaidė.
* Žino, kaip atsargiai elgtis su nepažįstamaisiais.   * Supranta atsargumo veiksnius sportuojant kartu.   * Žino, į ką kreiptis, nutikus bėdai ar nelaimėi.   * Mokosi kūno, burnos higienos įgūdžių.   * Moka savarankiškai apsivilkti, apsiauti.   * Valgo tvarkingai, teisingai naudoja stalo įrankius.   * Moka kultūringai, mandagiai elgtis prie stalo, stengiasi taisyklingai sėdėti.   * Po valgio burną skalauja vandeniu.   * Pratinasi saugiai važinėti triračiu, paspirtuku, laikytis eismo taisyklių.   * Sužino apie buityje naudojamus prietaisus.   * Supranta, kad žaisdami gryname ore, baseine grūdinasi oru, saulė, vandeniu.   * Stengiasi pakeisti aprangą, kai suprakaituoja, sušąla.   * Supranta baseino svarbą grūdinimosi procese.   * Priminus tvarkosi žaislus.   * Pažįsta savo kūną ir supranta, kuo jis skiriasi nuo kitų.
* Atsargus su nepažįstamaisiais.   * Veikdamas kartu, jaučiasi atsakingas už savo ir draugų sveikata, aktyvios fizinės veiklos metu.   * Skiria individualius ir komandinius veiksnius tikslui pasiekti.   * Žino švaros, tvarkos ryšį su sveikata, kada ir kaip naudotis asmens higienos priemonėmis.   * Prižiūri, saugo savo daiktus, rūbus (gražiai sudeda, džiovina, pastebi, kai jie nešvarūs).   * Stengiasi taisyklingai sėdėti, stovėti, vaikščioti.   * Sužino apie maisto medžiagą – vitaminus.   * Sužino apie valgymo kultūros įtaką sveikatai.   * Sužino, kad žmogaus savijauta priklauso nuo maisto.   * Žino, kaip saugiai elgtis kelyje, gatvėje, sporto salėje, aikštelėje.   * Pratinasi saugiai važinėti dviratuku.   * Žino, kaip saugiai elgtis su buitine technika (kaip įrankiu, kuris gali padėti), kompiuteriu, telefonu, kokią naudą ir žalą jie gali padaryti žmogui.   * Išmoksta savarankiškai žaisti kieme, laikosi saugaus eismo taisyklių.   * Supranta grūdinimosi svarbą, suvokia, kad grūdinimasis apsaugo nuo ligų, stiprina sveikata, gerina nuotaiką.   * Pratinasi rengtis atsižvelgdamas į metų laiką ir oro temperatūrą.   * Įsitraukia ir aktyviai dalyvauja sveikatingumo valandėlėse. Sveikatingumo valandėles sieja su žaidybiniais elementais, saviraiška.

Metodai ir formos. Žaidimai, pokalbiai, pramogos, fizinio ugdymo pratybos, šventės, išvykos, varžybos, rytinė mankšta, tyrinėjimai, bandymai, stebėjimai.

ŽINGSNIAI, VAIKŲ PASIEKIMAI, METODAI IR FORMOS PAGAL KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJĄ 0–6 METŲ VAIKAMS

Ugdymo uždaviniai:

- * Sudaryti kuo turtingesnes, palankesnes sąlygas vaiko kalbos raidai, vaiko kalbinei raiškai.
- * Turtinti vaikų žodyną naujais žodžiais, kuriuos vaikai suprastų ir aktyviai vartotų.

- * Tenkinti vaiko kalbinius poreikius: išreikšti savo mintis, jausmus, dvasios būklę, bendrauti ir bendradarbiauti, pažinti pasaulį.
- * Padėti pajusti kalbos grožį, skambumą, ritmą, vartant ir skaitant knygeles, dainuojant, sekant, deklamuojant.
- * Siekti, kad vaikai sugebėtų ne vien aiškiai ir taisyklingai kalbėti, bet ir išklaustyti kitą.
- * Lavinti estetinį skonį.
- * Ugdyti kūrybinę vaikų iniciatyvą, pasakojant apie patirtus įspūdžius, atpasakojant pasakėles.
- * Ugdyti foneminio suvokimo pradmenis.
- * Formuoti kalbos gramatinį taisyklingumą.
- * Padėti atsiskleisti vaikų poreikiui skaityti ir rašyti.
- * Skatinti vaikus diskutuoti, kurti susitarimus.

Klausymas.

	Vaiko veiksenos
0–3 metai	* Įdėmiai klausosi suaugusiojo. * Skiria griežtą ir malonų kalbinančio suaugusiojo kalbėjimo toną. * Atpažįsta artimiausios aplinkos garsus. * Džiaugiasi įvairiais garsais ir ritmais. * Supranta veikslių pavadinimus, geba veiksmis atsakyti į klausimus.
	* Reaguoja į daugumą nuolat girdimų žodžių. * Supranta savo ir artimųjų vardus, artimiausios aplinkos daiktų ir reiškinių pavadinimus. * Klausosi ir supranta vaikų ir suaugusiųjų kalbą apie artimiausios aplinkos objektus, reiškinius, santykius, reaguodamas kalba, mimika, gestais. * Išklauso ir supranta elementarius vienas po kito išsakomus nurodymus ir bando juos atlikti.
	* Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių. * Klausosi naujų žodžių ir bando juos suvokti. * Išklauso ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sakomus nurodymus. * Klausosi ir supranta nesudėtingus trumpus tekstus: žaidimus, eilėraštkus, pasakas, pasakojimus.
3–6 metai	* Klausosi sekamų pasakų, grožinės literatūros kūrinių, bando aiškinti ir interpretuoti. * Atpažįsta žmonių, gyvūnų kalbas, mėgdžioja. * Klausos grožinės literatūros, tautosakos kūrinėlių, pasakojimų, deklamavimo, pasakų sekimo ir kt. * Gamtos garsų pamėgdžiojimuose, žaidimuose, dainuojamojoje tautosakoje jaučia kalbos melodingumą, jos grožį. * Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų ir dainuojamų kūrinėlių literatūrine kalba ir tarmiškai. * Pradedą išklaudyti suaugusįjį ar vaiką, jam sakantį, kalbantį, aiškinantį. * Reaguoja į nurodymus. * Suvokia pirmus trumpų žodžių garsus. * Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose.
	* Bando savo nuomonę derinti su suaugusiojo nuomone. * Įpranta pakartoti, pasakoti kitaip, jei kitas nesuprato. * Įsiklauso į bendraamžių nuomonę, ją vertina ne taip kritiškai.
	* Pradedą išklaudyti suaugusįjį ar vaiką: jam sakantį, kalbantį, aiškinantį. * Greitai reaguoja į nurodymus. * Tiki, kad kitas vaikas taip pat gali suteikti įdomios informacijos, išklauso jį. * Klausosi įvairaus turinio tekstų apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius (publicistinių, enciklopedinių, informacinių), klausosi gyvai, įrašų.

	* Klausosi ir skiria įvairių žanrų literatūrą: tautosaką, grožinę, publicistinio pobūdžio (apie Tėvynės praeitį, gamtą, žymius žmones), informacinio pobūdžio tekstus (valgiaraštį, oro prognozę), deklamavimo. * Supranta sudėtingesnių, rečiau vartojamų žodžių, sakinių prasmes. * Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų, dviprasmybių, frazeologizmų bendrine kalba ir tarme. * Išgirsta žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtingą reikšmę. * Išgirsta pirmą, paskutinį ir žodžio viduryje esančius garsus. * Seka ir suvokia knygelės, pasakojimo, pokalbio eigą, supranta ir interpretuoja.

Kalbėjimas.

	Vaiko veiksenos
0 – 3 metai	* Komunikavimui vartoja įvairius garsus ir judesius: daug čiauška, kartoja, mėgdžioja jam tariamus garsus ir skiemenis. * Vartoja kelis trumpus žodelius objektui, veiksmui įvardyti, norams išsakyti, tai palydėdamas judesiu.
	* Supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. * Bando dalyvauti pokalbiuose. * Dviejų žodžių sakiniais kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori. * Mėgdžiojimu, žodelių pakartojimais, veiksmais, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. * Kartoja, suaugusiajam padedant, girdėtus trumpus kūrinėlius. * Ima sąmoningai vartoti žodžius. * Pats bando imituoti dainavimą, žaisdamas, veikdamas kalba su savimi. * Atpažįsta ir pavadina daug žinomų žmonių, objektų, paveikslėlių. * Mintį išreiškia 2–3 žodžių sakiniais, juos modeliuoja, stengiasi kalbėti, kad jo kalbą suprastų kiti žmonės. * Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus, pats klausia. * Pradedą mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną.
	* Sudaro pirmą kartą išgirsto žodžio kitas formas: pradeda suprasti daugiskaitą, reikiamą asmenį. * Vartoja ne tik daiktavardžius, veiksmažodžius, bet ir įvardžius. * Turtėja pasyvus ir aktyvus žodynas: 3 m. supranta nuo 300 iki 1000 žodžių. * Kartu su suaugusiuoju dainuoja daineles, deklamuoja eilėraštkus, užbaigia žinomų pasakų, eilėraštkų frazes. * Pradedą sakyti „ačiū“, „prašau“. * Domisi televizijos laidėlėmis vaikams, kalba apie jas. * Kartoja, suaugusiajam padedant, girdėtus trumpus kūrinėlius.
3–6 metai	* Bando savo mintis, emocijas išreikšti žodžiais: kalba, deklamuoja, pasakoja. * Turtėja vaikų žodynas: įvardija matomus daiktus, gamtos reiškinius, daiktų ir reiškinių požymius, tyrinėjamų objektų savybes. * Skiria kalbėjimo toną: malonus, draugiškas, atšiaurus ir pan. * Bando teisingai ir aiškiai tarti visus balsius, priebalsius. * Atspėja, tikslina atskirų žodžių, sakinių, garsų junginių reikšmes. * Kalba (pasakoja) apie tai, ką mato ir matė, girdi ir girdėjo, jaučia ir jautė, veikia ir veikė, vartodamas paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius, elementarius terminus, girdėtus naujus žodžius. * 3-4 žodžių sakiniais kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus.

	* Deklamuoja trumpus eilėraščius, atkartoja trumpas pasakas ar apsakymus, pridėdamas savo žodžius, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika. * Derina žodžių giminę, skaičių, linksnį, suvokia ir vartoja prielinksnius. * Suvokia ir vartoja apibendrinamuosius žodžius (drabužiai, indai ir kt.). * Apibūdina daiktus ir žaislus, atsakinėja į perskaityto kūrinio klausimus pagal paveikslėlio turinį. * Atspėja, tikslina atskirų žodžių, sakinių, garsų junginių reikšmes. * Nusiteikia kalbėti tiesą, būti mandagus, kuklus, jautrus. * Kalba apie įvairių žmonių grupių darbą, jų elgesį. * Trumpai pasakoja pagal paveikslą, filmą, atpasakoja. * Kalba su savimi, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, kartais laikydamasis elementarių kalbinio etiketo formulių. * Kalba (pasakoja) apie tai, ką mato ir matė, girdi ir girdėjo, jaučia ir jautė, veikia ir veikė, kartais vartodamas elementarius terminus, girdėtus naujus žodžius, klausinėja. * Diskutuoja apie pamatytas realaus gyvenimo problemines situacijas, matytus filmukus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus, kuria susitarimus dėl gyvenimo grupėje kartu. * Deklamuoja, dainuoja skaitomų pasakų eiliuotus intarpus. * Kalba prasmingai, taisyklingai, garsiai pasvarsto, ką ketina veikti, kokias priemones pasirinks, ką apie tai papasakos kitiems. * Sužino naują informaciją ir naudoja ją savo veikloje. * Supranta žodžių daugiareikšmiškumą (gali eiti: žmogus, metai), sugeba atspėti ir paaiškinti nežinomų žodžių reikšmes. * Naudoja mandagius žodžius kreipdamas į bendraamžius, suaugusiuosius, nepažįstamuosius. * Taisyklingai vartoja kalbos dalis, derina linksnius, gimines, skaičius. * Stengiasi taisyklingai vartoti prielinksnius irrieveksmius. * Pradedą domėtis įvairiais žodžių sudarymo būdais. * Aktyvi vaikų kūrybinė iniciatyva: kuria žodžius, pasakas, pasakojimus, improvizuoja vaidindami, deklamuoja. * Pasakoja perskaitytą kūrinį. * Dalyvauja spėliojant rebusus, kryžiažodžius. * Kalba natūraliai atliepdamas bendravimo situaciją, vartodamas vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.), technologinius terminus (mikrofonas, pelė, klaviatūra ir kt.).

Skaitymas.

Vaiko veiksenos	
0–3 metai	* Vartinėja, žiūrinėja paveikslėlių knygeles, žiūrinėja paveikslėlius. * Pozityviai reaguoja į knygelių skaitymą /vartymą kartu su suaugusiais. * Domisi knygelėmis: jas varto, savotiškai „skaito“ žiūrėdamas iliustracijas. * Pradedą atpažinti jo mėgstamas knygeles, nori, kad jas jam paskaitytų. * Reaguoja į skaitomą tekstą rankų / kojų judesiais, veido raiška, emocijomis. * Žiūrinėja paveikslėlius, piršteliu juos rodo.
	* Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas „Paskaityk“. * Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. * Pradedą pažinti aplinkoje esančius simbolius.

3–6 metai	* Žiūrinėja paveikslėlius, iliustracijas, dalinasi knygutėmis su draugais. * Skiria knygelės apačią ir viršų, varto knygeles, bando pasakyti, ką mato paveikslėliuose. * Suvokia knygutės estetinę vertę: graži, nauja, suplyšusi. * Stebi, kaip suaugusieji tvarko, klįjuoja knygeles. * Domisi skaitymu, supranta, kad skaityti visada malonu. * Vaizduoja, kad „skaito“ knygą, kuri jam buvo skaityta. * „Skaito“ knygelių paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus.
	* Domisi abėcėlės raidėmis. * Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. * Supranta aplinkoje matomų spausdintų žodžių prasmę. * Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms. * Įvardija specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus. * Supranta, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimą ir specifinę grafinę raišką.
	* Turi elementarius skaitymo pradmenis: pažįsta raides, skiria jas žodžiuose, atpažįsta įprastus žodžius. * Pradedą suvokti sakytinės kalbos santykį: žodžiai sudaryti iš garsų, žodžiai būna ilgi ir trumpi; raidės simbolizuoja garsus. * Domisi iliustracijomis, ieško jose teksto pagrindimo. * Pradedą suprasti ryšį tarp knygos teksto ir asmeninės patirties. * Supranta, kad garsas siejasi su raide, o raidės sudaro žodį. * Žino keliolika abėcėlės raidžių. * Pradedą skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. * Pažįsta parašytą žodį kaip atskirų raidžių junginį. * Bando perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse, pavyzdžiui, parduotuvių, kirpyklų, kavinių pavadinimus.

Rašymas.

	Vaiko veiksenos
0–3 metai	* Stebi rašančius, domisi įvairiais rašikliais.
	* Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius.
	* Įvairiais rašikliais spontaniškai brauko popieriaus lape.
3–6 metai	* Pradedą pažinti aplinkoje esančius simbolius.
	* Kreipia dėmesį, kaip rašo suaugusieji.
	* Įvairiais rašikliais keverzoja vertikalias ir horizontalias keverzones.
3–6 metai	* Manipuliuoja įvairiomis medžiagomis, raidėmis, bando schematiškai atvaizduoti daiktus.
	* Bando imituoti raštą: keverzoti, piešti.
	* Bando apvedžioti trafaretus, piešti (rašyti) apribotame paviršiuje.
3–6 metai	* Keverzonėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės.
	* Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus), pradeda jais manipuliuoti įvairioje veikloje.
	* Kopijuoja raides, paprastus žodžius.
3–6 metai	* Rašo pirmąsias vaiko mamos, tėvo vardų raides.
	* Bando imituoti raštą: keverzoti, piešti, kopijuoti raides, piešti pagal taškus, apvesti.
	* Bando imituoti raštą – perteikti savo emocijas, mintis piešiniais, ženklais, raidėmis.
3–6 metai	* Bando rašyti raides, pradėdami savo vardo raidėmis.
	* Turi elementarius rašymo pradmenis: pažįsta raides, moka taisyklingai laikyti pieštuką, spausdina raides, ženklus šasiuvinyje.

* Pradedą suvokti rašytinės kalbos santykį: žodžiai sudaryti iš garsų, žodžiai būna ilgi ir trumpi; raidės simbolizuoja garsus; sakytinė kalba gali būti perteikta raštu.   * Supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.).   * Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus.   * Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius.   * Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus.   * Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją.   * Kompiuteriu rašo raides, žodžius.

Metodai ir formos. Žaidimai. Kartojimai, mėgdžiojimai. Pasakojimai. Pokalbiai. Diskusijos. Interviu. Knygelių skaitymas. Įrašų klausymas. Paveikslėlių, nuotraukų stebėjimas. Inscenizavimas. Šventės, vakaronės. Išvykos, ekskursijos. Stebėjimai, tyrinėjimai. Sienlaikraščio leidimas.

ŽINGSNIAI, VAIKŲ PASIEKIMAI, METODAI IR FORMOS PAGAL PAŽINIMO KOMPETENCIJĄ 0–6 METŲ VAIKAMS

Ugdymo uždaviniai:

- * Džiaugiasi tuo, ko išmoko.
- * Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors.
- * Nusiteikęs pasaulio pažinimui naudoti skaičius ir skaičiavimą.
- * Nusiteikęs tyrinėti aplinkos daiktus, jų ryšius ir santykius.
- * Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, sampratuoja.

APLINKOS PAŽINIMAS.

Kiekio supratimas ir skaičiavimas.

	Pasiekimai
0–3 metai	* Gestais, mimika parodo, jog suvokia, ką reiškia yra-nėra, dar, taip-ne.
	* Pradedą suprasti, ką reiškia vienas, dar ir daug.
	* Skiria sąvokas mažai (vienas, du) ir daug. * Pradedą suprasti, ką reiškia padalinti kelis daiktus po vieną, po lygiai.
	* Geba išrikiuoti daiktus į eilę. * Pradedą skaičiuoti iki trijų.
3–6 metai	* Pradedą skaičiuoti daiktus, palyginti kelis daiktus. * Pradedą suprasti, kad pridėdant daiktus (po vieną) jų skaičius grupėje didėja, o paimant (po vieną) – mažėja. * Pradedą vartoti kelintinius skaitvardžius pirmas, antras.
	* Skaičiuoja iki 3–5.
	* Pradedą suprasti, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio, daiktų savybių, jų padėties erdvėje. * Skaičiuoja iki 5 ir bando skaičiuoti nuo 5 iki 1 pagal pateiktą pavyzdį. * Dėliodamas kelis daiktus, sugeba atsakyti į klausimus: Kiek iš viso? Kiek daugiau? Kiek trūksta?
	* Pratėsdamas pasikartojančių daiktų/elementų seką, nebūtinai laikosi tos pačios jos sudarymo logikos (pvz., iš pradžių gali imti daiktus pagal vieną požymį, vėliau – pagal kitą).
	* Perpranta 0 sąvoką, suvokia kiekinę skaičiaus sandarą.

- * Susieja daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį su atitinkamu daiktų skaičiumi žyminčiu simboliu.
- * Skaičiuoja iki 10 ir bando skaičiuoti atgal nuo 10 iki 1 pagal pateiktą pavyzdį.
- * Palygina mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį.
- * Supranta ir vartoja sąvokas daugiau – mažiau, po lygiai, vienu – dviem, daugiau – mažiau, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis.
- * Skiria kelintinius skaitvardžius.

Forma, erdvė, matavimai.

	Vaikų veiksenos
0–3 metai	* Susidomi, kai parodomas įvairios formos, dydžio, spalvos daiktai: siekia juos paimti, tyrinėja. * Atkreipia dėmesį į judančius, artėjančius daiktus, daug kartų kartoja matytus veiksmus su daiktais.
	* Žaisdamas bando rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą su suaugusiųjų pagalba. * Nuotraukoje, piešinyje atpažįsta anksčiau matytą daiktą. * Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje: paimti didelį, nueiti iki, pažiūrėti į viršų ir pan.).
	* Tapatina daiktus pagal formą, dydį. * Pradedą įsidėmėti pagrindines spalvas: raudoną, mėlyną, geltoną, žalią. * Pradedą grupuoti vienos rūšies daiktus: pagal formą, spalvą (raudoną, mėlyną, geltoną, žalią), dydį. * Bando dėti paveikslėlius iš dviejų, trijų, keturių dalių. * Piešdamas daiktus, nesilaiko jų dydžių santykio.
3–6 metai	* Pratinasi prisitaikyti prie naujos aplinkos. Mokosi orientuotis aplinkoje tarp daiktų. Sužino, kad visi daiktai turi savo vietą. * Įgyja supratimą apie daikto dydį, ilgį, plotį, didumą, svorį, daiktus lygina. * Pratinasi vartoti žodžius „didelis – mažas“, „kitoks“, „mažai“, „ilgas – trumpas“, „sunkus – lengvas“, „storas – plonas“, „toks pat“, „ne toks“, „vienodi“, „skiriasi“ ir pan. * Skiria daiktus pagal formą, spalvą, dydį. * Skiria pagrindines spalvas. * Manipuliuodamas įvairiais daiktais, grupuoja pagal formą vienspalves, panašaus dydžio geometrines figūras, tos pačios formos vienspalves figūras dēlioja didėjančia ir mažėjančia tvarka. * Supranta, kad bokštas, kurio viršuje bus didesnės, o apačioje – mažesnės kaladėlės, nebus tvirtas. * Randa mažai besiskiriančius daiktus. * Grupuoja, komponuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį. * Skiria pagrindines spalvas ir atspalvius. * Palygindamas daiktų dydžius, naudojami sąlyginis matavimas (trečiu daiktu). * Įgyja supratimą apie daikto dydį, ilgį, plotį, didumą, svorį, daiktus lygina. * Lygina daiktus „iš akies“, matuoja juostele, lazdele ir kt. * Apibūdindamas daikto dydį, vartoja sąvokas „ilgesnis“, „trumpesnis“. * Apibūdinant daikto formą, skiria ir pavadina figūras: trikampis, stačiakampis. * Skiria daiktų paviršiaus savybes: lygus, grublėtus; trikampi, stačiakampio formos.

* Lygina daiktus, pasako kelis požymius, kuriais daiktai skiriasi: skirtingo dydžio, ne tos pačios spalvos ir kt.   * Skiria daikto padėtį erdvėje lygindamas su savim: prieš mane, už manęs, mano kairėje, dešinėje ir kt.   * Orientuojasi lape: lapo viršus, jo apačia, dešinė ir kt.
* Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą, tačiau plokštumos ir erdvės sąvokų dar nevartoja. Grupuoja, klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą arba spalvą.   * Atranda, kad į skirtingos formos daiktus galima sutalpinti tą patį medžiagos kiekį.   * Palygindamas dydžius, vartoja jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius (šiek tiek didesnis, truputį mažesnis, didžiausias, mažiausias ir kt.).   * Apibūdina daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu, sakydamas: į kairę – į dešinę, aukščiau – žemiau, virš – po; šalia, greta, viduryje, tarp, priešais, prie, prieš, paskui; šalia vienas kito, už, prieš, tarp, viduje, išorėje ir kt.   * Pradeda suvokti laiko tėkmę ir trukmę; žino, jog gamtoje esama įvairios trukmės pasikartojančių ciklų (kartojasi savaitės dienos, poros valandas).   * Įvairiaspalves, skirtingo dydžio figūras grupuoja pagal formą, tos pačios formos figūras dēlioja didėjančia ir mažėjančia tvarka.

Mokėjimas mokytis.

	Vaikų veiksenos
0–3 metai	* Reaguoja į kalbinimą, mimiką, žaislus, daiktus. * Stebi ir „susitapatina“, mėgdžioja, siekia išgauti tą patį rezultatą. * Pradeda tyrinėti žaislus ir daiktus visais pojūčiais.
	* Juda norėdami paimti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus. * Daiktus patraukia, pastumia ir stebi, kas vyksta. * Bando pakartoti pavykusį veiksmą. * Stebi ir mėgdžioja, klausia.
	* Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. * Bando modeliuoti veiksmus ir siužeto žaidimo epizodus.
3–6 metai	* Mėgsta kūrybiškai žaisti, siūlo žaidimų idėjas, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius. * Ugdyti vaiko loginį mąstymą.
	* Norėdamas ko nors išmokti pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja. * Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas. * Klausio, ką sako kiti, pasitikslina, aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu...
	* Laiko save tikru mokiniu, atradėju, drąsiai ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą iškeliant ir sprendžiant problemas. * Kalba apie tai, ko norėtų išmokti, ką darys, kad išmoktų, numato, ką veiks toliau, kai išmoks. * Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose, pavyzdžiui, enciklopedijose, žinyuose. * Siūlo ir jungia idėjas bei strategijas joms įgyvendinti.

Tyrinėjimas.

	Vaikų veiksenos
0–3 metai	* Stengiasi pamatyti, išgirsti, paliesti, paimti, paragauti žaislus ir kitus daiktus. * Žaidžia su negyvosios gamtos objektais: smėliu, vandeniu. * Stebi aplinkoje esančius gyvūnus.
	* Stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti. * Mėgsta žaisti slėpynių. * Patikusi veiksmą prašo pakartoti daug kartų. * Stebi augalus gamtoje, juos pavadina, jais džiaugias, saugo. * Stebi artimiausioje aplinkoje esančius daiktus, bando pavandinti, tyrinėja, kaip juos galima panaudoti (indai, drabužiai, baldai...).
	* Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta. * Stebi aplinkoje esančius gyvūnus, augalus (miške, mieste, namuose, grupėje gamtos kampelyje). * Žino, kad gyvūnai gali būti panašūs, gali skirtis vienas nuo kito. * Stebi įvairius gyvūnus, paukščius, augalus knygų iliustracijose, nuotraukose.
3–6 metai	* Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko. Žaisdamas juos tyrinėja, išbando (pvz., plaukia ar skęsta, rieda ar sukasi ratu, tinka daiktai vienas prie kito ar ne ir pan.). * Gali įvardyti, kokie gyvūnai naudingi, kokie pavojingi. * Supranta, kad vieni gyvūnai naudingi žmogui, kiti plėšrūs, žalingi. * Pasakoja apie savo augintinius, kurie gyvena jų namuose. * Stebi ir tyrinėja augalus artimiausioje natūralioje aplinkoje (kuo panašūs, kuo skiriasi). * Žino, kad augalai būna: - naudingi (naudojami maistui, gydymui), - žalingi. * Stebi augalus, supranta, kad jiems augti reikalingas vanduo, šiluma, dirvožemis (lauke, gamtos kampelyje). * Atkreipia dėmesį į dangaus šviesulius: saulę, žvaigždes. * Tyrinėja, atranda įvairiausių pasikeitimus gamtoje. * Aiškinasi, kad kiekvienu metų laiku žmonės keičia aprangą. * Stebi ir aiškinasi kaip keičiasi dienos ritmas, aptaria paros sąvokas.
	* Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas, ir jo paskirties (pvz: ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judėti). * Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis. Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslumą (pvz.: kodėl mašinos korpusas iš metalo, o padangos iš gumos). Pasako, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti. * Stebi klimato reiškinius įvairiais metų laikais: šiltas oras, šaltas, lietingas ir kt. * Globoja žvėrelius, paukštelių, gyvūnus: pašeria, paberia trupinėlių. * Pasakoja apie savo augintinius, kurie gyvena jų namuose. * Gyvūnai skiriasi: minta skirtingu maistu, skirtingai juda, skrenda, šliaužia, eina, plaukia. * Supranta, kad yra daug įvairių gyvūnų: laukinių, naminių, paukščių, roplių, vabzdžių, žuvų. * Daugina įvairias sėklas, augina jas vazonėliuose, stebi jų augimą, prižiūri (gamtos kampelyje). * Žaidžia su negyvosios gamtos objektais: smėliu, vandeniu; pažįsta kai kurias jų

savybes: vanduo skystas, smėlis birus, sausas.

* Stebi ir tyrinėja augalus artimiausioje natūralioje aplinkoje (kuo panašūs, kuo skiriasi).

* Išskiria daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų akivaizdžius bruožus, savybes, kalbėdami apie tai, kartais susieja skirtingus pastebėjimus.

* Stebi, tyrinėja, kaip augalo gyvybė perduodama sėklai, slypi svogūne; dauguma medžių rudenį numeta lapus, bet jie vėl užauga pavasarį.

* Eksperimentuoja su vandeniu: sušaldo, išgarina; su augalais: augina smėlyje, dirvožemyje, šviesoje, tamsoje.

* Nagrinėdama nuotraukas aiškinasi, kuo yra panašūs į savo artimačius, kuo skiriasi nuo jų.

* Domisi aplinka, mėgsta stebėti, kaip auga augalai, kaip elgiasi gyvūnai.

* Noriai atlieka paprastus bandymus, tyrinėja iš kokių medžiagų padaryti daiktai, kur jie naudojami.

* Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti.

* Su suaugusiais ar kitais vaikais aptaria nesudėtingų stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numato rezultata, mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose lentelėse, diagramose, išradingai, kūrybiškai pristato savo tyrinėjimus ir kitus darbus.

* Stebi klimato reiškinius įvairiais metų laikais: šiltas oras, šaltas, lietingas ir kt.

* Palygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus, atsižvelgdamas į savybes, juos tikslingai grupuoja ir klasifikuoja.

* Eksperimentuoja su didinamuoju stiklu, mikroskopu.

* Žino, kad įvairiose šalyse gyvena skirtingi gyvūnai (kur šilta ar šalta).

* Žino, kad gyvūnai atsiranda įvairiai: paukščiai ir kai kurie ropliai – iš kiaušinių, žinduoliams gimsta gyvi jaunikliai, žuvis išsiriti iš ikrių.

* Supranta, kad yra gyvūnų – žmonių draugų, bet yra ir pavojingų žmogui (plėšrūnai, gyvatės).

* Žino, kad gyvūnai teikia žmogui naudą (vilną, odą, pieną), bet gali būti ir žalingi (vilkai pjauna gyvulius).

* Žino, kad yra daug įvairių augalų: vieni trumpaamžiai, pvz., gėlės, kiti ilgaamžiai (medžiai); Lietuvos augalai skiriasi nuo dykumų ir ledynų augalijos.

* Žino, kad visi augalai auga žemėje, bet pradeda augti įvairiai: iš sėklų, daigų, svogūnėlių.

* Supranta, kad kai kurie augalai yra naudingi žmogui (medžiai ir kiti augalai grynina orą, teikia pavėsį; yra valgomų augalų, uogų, grybų, daržovių, vaisių; iš saulėgražų, linų išspaudų gaminamas aliejus; iš augalų gaminamas popierius, augaliniai dažai, vaistai ir kt.; yra žalingi augalai: piktžolės, uogos, grybai).

* Žino, kad dauguma gyvūnų ir augalų, kaip ir žmonių, negali gyventi be šviesos, oro ir vandens (natūrali šviesa yra saulė, oras; dirbtinė – elektra, žvakė).

* „Raudonojoje knygoje“ įrašyti ir dabar nykstantys gyvūnai, todėl gamtą reikia globoti ir saugoti.

Metodai ir formos. Tyrinėjimai. Pokalbiai. Ekskursijos. Mėgdžiojimai. Darbinė veikla. Konstravimas. Dramatizavimas. Pantomima. Stebėjimai. Šventės: gimtadieniai, vakaronės. Darbelių parodos. Susitikimai su įdomiais žmonėmis. Pasakojimai. Interviu. Eksperimentai. Išvykos. Iliustracijų žiūrėjimas. Žaidimai.

**ŽINGSNIAI, VAIKŲ VEIKLA, METODAI IR FORMOS
PAGAL MENINĘ KOMPETENCIJĄ
0–6 METŲ VAIKAMS**

Ugdymo uždaviniai:

- * Skatinti vaikų kūrybinės veiklos savitumą.
- * Kurti aplinką, skatinančią vaikų saviraišką.
- * Sukurti sąlygas, skatinančias vaikų meninius gebėjimus, kūrybiškumą žaidžiant.
- * Skatinti vaikus pažinti socialinę ir kultūrinę aplinką, norą perteikti ją žaidime.
- * Skatinti vaikų norą žaidimuose perteikti savo socialinę patirtį ir bendravimo įgūdžius.
- * Išmokyti vaikus matyti, jausti ir vertinti grožį, vaizdine forma išreikšti savo jausmus, mintis ir idėjas.
- * Padėti suvokti daugelio medžiagų, instrumentų, veiksmų, reikalingų kūrybai, galimybes ir ypatumus.
- * Skatinti vertinti gamtos, žmonių santykių, veiklos, savo vienmečių kūrybos estetinį pradą.
- * Skatinti domėtis liaudies menais, supažindinti su liaudies amatais.
- * Skatinti vaikus iš įvairių formų popieriaus ar kitokios medžiagos sudėlioti ornamentą, vaizdelį ir derinti jį su piešimu, tapymu.
- * Pamatyti, atrasti ir naudoti daiktų paviršiaus savybes ir jas panaudoti saviraiškai.
- * Lavinti meninę raišką žaidžiant su plastilinu, moliu, tešla, šlapiu smėliu ir sniegu.
- * Padėti vaikui reikšti savo emocijas, jausmus, išgyvenimus įgyvendinant konkretų vaidmenį.
- * Ugdyti elementarius muzikavimo: dainavimo, grojimo, ritminio aktyvumo įgūdžius.
- * Supažindinti vaikus su savo tautos ir pasaulio muzika, liaudies ir profesionaliąja muzika.
- * Skatinti vaikus per įvairią muziką išreikšti savo išgyvenimus, jausmus.
- * Muzikavimą sieti su kitomis veiklos rūšimis (žaidimu, darbu, mankšta, piešimu ir kt.).
- * Skatinti vaidinti noriai.

	Vaikų veiksenos
0–3 metai	Muzika: Klausymas * Reaguoja į muzikos garsus, melodijas, balso intonacijas suklysdamas. Dainavimas * Pradedą dainuoti kartu su bendraamžiais. Šokis * Reaguoja į judesius, muzikos garsus, balso intonacijas, išraiškingą mimiką sutelkdamas žvilgsnį, nustodamas judėti arba pradėdamas judėti. Žaidinimai/vaidyba * Kalbinamas, žaidinamas reiškia emocijas, norus įvairiomis balso intonacijomis, veido mimika, lingavimu, plojimu, mojuodamas žaislu, daiktu. Vizualinis menas * Domisi ir džiaugiasi dailės priemonėmis, jas apžiūrinėja, ragauja, varto. Muzika: Klausymas * Lopšinės, žaidimai mažyliui raminti, džiuginti, rengtis, judesiams lavinti, aplinkai pažinti, kalbai ugdyti ir kt. Dainavimas * Jaučia malonumą įvairiose situacijose: niūniuodamas, dainuodamas grupėje, kieme, namie. Šokis * Mėgdžioja pedagogą, kartodami jo pasiūlytą ritmą. * Skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena kokiu nors daiktu. Kūryba * Spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, rankų ir kojų judesiais. Žaidimai/vaidyba: Vaidmenų žaidimai

	* Žaidžia šalia, stebi kitų vaikų žaidimus. * Žaisdamas su daiktais perteikia savo patirtį (maitina, gydo, migdo, šukuoja, stato ir pan.). * Emocionaliai perteikia savo jausmus bendraamžiams. Vaidmenų žaidimai su lėlėmis ir kaukėmis * Pradeda suvokti veiksmus su lėlėmis ir kitais žaislais: glosto juos, maitina, prausia, guldo miegoti ir pan. * Bando perteikti žaidime savo pastebėjimus, suaugusiųjų elgesį, gestus, veiksmus. * Žaidimo metu pamėgdžioja įvairių lėlių veiksmus ir garsus (eina, joja, verkia, vizgina uodegą, loja ir pan.). Pantomima * Pradeda suprasti tam tikrų veiksmų, kuriuos parodo suaugęs, esmę, bando juos įgarsinti. * Skiria veido išraiškas, mimiką, įvardina jas (šypsosi, verkia, pyksta ir pan.) Vizualinis menas: Piešimas, tapymas * Susipažįsta su piešimo priemonėmis, bando keverzoti. * Tapo delnais, pirštukais, teptukais, pieštukais, pagaliukais, kreidelėmis. * Kuria ant įvairių paviršių. Aplikavimas * Domisi iškarpytais paveikslėliais, bando juos sudėlioti plokštumoje. * Bando klijuoti paruoštas formas padedant pedagogui. Štampavimas * Bando štampuoti pirštais, delnais, pėda (popieriuje, smėlyje, sniege). Lipdymas * Minko nedidelį plastilino, modelino, tešlos, molio gabalą, bando sujungti atskiras detales, kočioti „dešreles“, „lazdeles“.
	Muzika Klausymas * Klausosi „gyvos“ muzikos (mokytojos, pačių vaikų) ir įrašų. * Klausosi liaudies ir profesionaliosios muzikos. Dainavimas * Dainuoja vardus, grupėje esančių daiktų pavadinimus. * Pradeda dainuoti įvairiose situacijose. Šokis * Ritmiškai ploja delnais, pliaukši delnais per kelius, ritmingai muša koja. * Atlieka ritmiškus judesius stovėdami vietoje, erdvėje. Kūryba * Bando dainuoti vieno aukščio tonu savitus žodžius, ritmuoja vaikiškais instrumentais ir daiktais. Žaidimai/vaidyba: Vaidmenų žaidimai * Žaidime atspindi suaugusiųjų elgesys ir veiksmai. * Žaidžia šalia, stebi kitų vaikų žaidimus, bando bendrauti. * Mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus. Vaidmenų žaidimai su lėlėmis ir kaukėmis * Bando žaisti pamėgdžiodamas ankščiau matytas situacijas, kuria žaidimo siužetą „Šeima“, „Ligoninė“ ir kt. * Dažnai žaidžia ne tik su tikrais daiktais, atlieka vaidmenį ir be jų (tyčia miega, valgo, važiuoja, maitina ir pan.). * Manipuliuoja su stalo ar flanelinio teatro figūrėlėmis.

	Pantomima * Bando pamėgdžioti kai kurių gyvūnų, paukščių judesius, snaigių plevenimą, medžių lapus ir t. t. Vizualinis menas: Piešimas, tapymas. * Bando ką nors pavaizduoti (mamą, mašiną). Savo keverzonėse įžvelgia daiktus ar įvykius. * Mokosi taisyklingai laikyti piešimo priemonę, orientuotis piešimo lape. * Vaizduoja įvairius daiktus, įvairiomis formomis: įvairias linijas, dėmes, jų derinius. * Pradeda piešti skritulį. * Pradeda valdyti pieštuką. Aplikavimas * Bando kirpti žirkklėmis, plėšyti, glamžyti popieriaus gabalėlius. * Pratinasi naudoti klijus. Štampavimas * Štampuoti panaudoja daiktus, pasiūlytus pedagogo: kempines, plonus ir storus teptukus, konstruktorių detales ir kt. * Štampuoja įvairių formų štampais. Lipdymas * Žaisdamas su tešla, moliu, šlapiu smėliu ir sniegu, atranda jų savybes ir galimybę keisti formą panaudojant rankų jėgą.
3–4 metai	Muzika Klausymas * Atranda daugiau natūralių gamtos ir žmogaus buities garsų (mašinos burzgimas, lėktuvo ūžesys, audringa jūra ir t. t.) * Įsiklauso ir skiria darbo įrankių garsus. * Atpažįsta girdėtus kūrinius ir pasako, kas atlieka: vaikas, vyras, moteris. Dainavimas * Dainuoja nesudėtingas rusų liaudies daineles apie gyvūniją, gamtą, žmones. * Žino atliekamos dainos nuotaiką ir išreiškia ją mimika, pantomima, balso imitacija. * Intonuoja garsažodžius ir skaičiuotes. * Dainuoja kartu su bendraamžiais. Šokis * Savarankiškai keičia rato kryptį, jį didina, mažina, eidami šoniniu žingsniu. * Atlieka skirtingo tempo rusų, lietuvių liaudies ir kitų tautų ratelius, šokius. * Išmėgina ritmo išgavimo galimybes, nekeisdami kūno padėties erdvėje (siūbuoja, pritupia, mojuoja ir kt.). Kūryba * Emociškai reaguoja į muzikos nuotaiką. * Žaidžia muzikinius žaidimus, eina rateliu, atlikdami keletą nesudėtingų judesių: eina, bėga rateliu, trepsi, ploja, mojuoja, sukasi po vieną ir už parankių. Žaidimai/vaidyba: Vaidmenų žaidimai * Pratinasi susirasti draugus. * Mėgdžioja vieni kitus gestais, mimika. * Vaikai žaisdami aptaria, kad reikia paisyti draugų nuomonės. * Siekia geranoriškumo, pagarbos, pagalbos. * Sukuria nesudėtingą žaidimo siužetą, parenka daiktus (tikrus ir pakaitalus). * Žaisdamas fantazuoja, parodo savo socialinę patirtį, emocijas. * Žaisdamas pamėgdžioja charakteringus personažų bruožus: mandagumą, paliepimus, prašymą, nurodymus ir pan. * Savarankiškai sukuria žaidimui aplinką, panaudoja daiktus kurdamas dekoracijas,

	patogumui. * Mimika, judesiu ir kalba išreiškia savo požiūrį į vaidmenį. * Žaisdamas susijungia su bendraamžiais į grupes pagal pomėgius, sumanymus ir simpatijas. * Žaidimuose naudoja įvairių rūšių teatrą: stalo, pirštukų, šaukštų, pačių pagamintą; įgarsina veikėjus kalba, judesiu, intonacija. Vaidmenų žaidimai su lėlėmis ir kaukėmis * Žaidimai su lėlėmis praturtina fantaziją ir asmeninę socialinę patirtį. * Saugo lėles kaip gyvą būtybę, vaikų darželio narį. * Žaidimuose panaudoja trumpas scenas iš asmeninės patirties, perskaičius kūrinį, pamačius filmą, paklausius dainos ir pan. Pantomima * Perteikia mintis, išreiškia jausmus be žodžių, tik gestais ir judesiu. * Pavaizduoja kasdieninius veiksmus nenaudodamas daiktų: plauna rankas, meta kamuolį, pučia muilo burbulus. * Judesiu, gestais vaizduoja gyvūnus, mašinas, įvairaus amžiaus žmones, daiktų dydį ir formą. * Geba pavaizduoti žmogaus nuotaiką, gyvūno charakterį mimika. Vizualinis menas: Piešimas, tapymas * Kuria ne tik ant popieriaus, bet ir ant įvairių paviršių. * Piešia ant skirtingo formato, spalvų, faktūros popieriaus lapų. * Pradedama braižyti aiškias formas: apskritimus, trikampius, kvadratus. * Fantazuoja pagal savo gebėjimus ir poreikius. * Naudoja įvairias piešimo priemones (akvarelė, guašas, kreidelės ir t. t.) * Eksperimentuoja su dažais. * Suvokia spalvas, atitinkančias metų laikus. * Noriai dalyvauja kolektyviniuose dailės darbuose. Aplikavimas * Savarankiškai dėlioja ir klijuoja iškirptus paveikslėlius. * Sudeda paveikslėlį iš 2-ų ar daugiau dalių (geometrinės figūros). * Pripiešia smulkias detales prie priklijuoto objekto. * Aplikacijai naudoja natūralias medžiagas (siūlai, medžiaga, vata, servetėlės, saldainių popierėliai, plunksnelės, sausi augalai ir pan.). Štampavimas * Antspauduoja popieriuje, naudoja įvairias medžiagas (pagaliukai, gumytės, kamšteliai, gamtinės medžiagos antspaudai, avalynė ir pan.). * Bando pagaminti antspaudus savarankiškai. * Savo meno darbelius puošia antspaudų ornamentais. Lipdymas * Lipdo iš vieno ar kelių gabalų, siekdamas atkartoti formą. * Lipdo reljefinį paveikslėlį plokštumoje, ant kartono, ant medienos ir pan. * Lipdydamas naudoja pagaliuką, gamtinę medžiagą puošdamas darbelius, apipavidalindamas.
4–5 metai	Muzika Klausymas * Klausosi vokalinės ir instrumentinės muzikos. * Išmoksta skirti kai kuriuos muzikinės kalbos elementus: tembrą, tempą, nuotaikas. * Atpažįsta girdėtus kūrinius ir pasako, kas atlieka: vaikas, vyras, moteris. * Atpažįsta instrumentus: pianinas, smuikas, kanklės, skudučiai. Dainavimas * Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas, jaučia ritmą.

* Dainuodamas išbando balso skambesį, išmėgina jį įvairioje aplinkoje (grupėje, kieme ir kt.).

Šokis

* Eina rateliu, žaidžia muzikinius žaidimus, šoka lietuvių liaudies, originalios kūrybos šokius su skirtingo tempo dalimis.

* Juda įvairiomis kryptimis: zigzagais, ratu, kvadratu, tiese ir kt.

* Išmėgina ritmo išgavimo galimybes, nekeisdami kūno padėties erdvėje (siūbuoja, pritupia, mojuoja ir kt.).

Kūryba

* Kuria ritmus ir melodijas žodžiams.

* Atranda muzikos instrumentus gamtoje: akmenukai, pagaliukai, vanduo ir kt.

* Susipažįsta su rusų liaudies instrumentais.

* Kuria šokius pagal muziką.

Žaidimai/vaidyba:

Vaidmenų žaidimai

* Pradeda savarankiškai sukurti žaidimui aplinką, panaudoja daiktus kurdamas dekoracijas, patogumui.

* Žaisdamas susijungia su bendraamžiais į grupes pagal pomėgius, sumanymus ir simpatijas.

* Žaidimo metu naudoja žaislus, drabužių detales, reikmenis, pagamintas savarankiškai ar padedant suaugusiajam.

* Paskirsto vaidmenis, geba atlikti pagrindinį ar šalutinį vaidmenį, bando suderinti savo ir draugų poreikius.

Vaidmenų žaidimai su lėlėmis ir kaukėmis

* Žaidimuose naudoja įvairių rūšių teatrą: stalo, pirštukų, šaukštų, pačių pagamintą; įgarsina veikėjus kalba, judesiu, intonacija.

* Žaidžia su pačių pagamintomis kaukėmis, stengiasi atskleisti personažo charakteringus bruožus: judesį, eisną, kalbos ypatumus ir pan.

* Savarankiškai pasirenka vaidmenį, raiškos manierą ir interpretuoja jį.

* Siekia suvokti žaidimo moralinę esmę, jaučia lėlės savitumą ir nuotaiką.

* Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtodamas dialogus, monologus, keisdamas balso intonacijas.

Pantomima

* Perteikia mintis, išreiškia jausmus be žodžių, tik gestais ir judesiu.

* Geba pavaizduoti žmogaus nuotaiką, gyvūno charakterį mimika.

* Judesiu, gestais vaizduoja gyvūnus, mašinas, įvairaus amžiaus žmones, daiktų dydį ir formą.

Vizualinis menas:

Piešimas, tapymas

* Kuria ne tik ant popieriaus, bet ir ant įvairių paviršių.

* Pradeda braižyti aiškias formas: apskritimus, trikampius, kvadratus.

* Fantazuoja pagal savo gebėjimus ir poreikius, naudoja įvairias piešimo priemones (akvarelė, guašas, kreidelės ir t. t.)

* Geba pereiti nuo objektų vaizdavimo prie siužeto kūrimo, orientuojasi popieriaus lape.

* Suvokia spalvas, atitinkančias metų laikus.

* Objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, o tokius, ką apie juos žino.

* Noriai dalyvauja kolektyviniuose dailės darbuose, džiaugiasi bendradarbiaudamas.

* Savarankiškai sutvarko ir pasiruošia darbo vietą.

Aplikavimas

* Savarankiškai dėlioja ir klijuoja iškirptus paveikslėlius.

* Pripiešia smulkias detales prie priklijuoto objekto.

	* Aplikacijai naudoja natūralias medžiagas (siūlai, medžiaga, vata, servetėlės, saldainių popierėliai, plunksnelės, sausi augalai ir pan.). * Savarankiškai daro aplikaciją plėšytais popieriaus gabalėliais, gumulėliais, smulkiai sukarpytomis detalėmis. * Kuria ornamentą iš geometrinių figūrų ar iš augalinės medžiagos. Štampavimas * Bando pagaminti antspaudus savarankiškai. * Antspauduoja popieriuje, naudoja įvairias medžiagas (pagaliukai, gumytės, kamšteliai, gamtinės medžiagos antspaudai, avalynė ir pan.). Lipdymas * Lipdo iš vieno ar kelių gabalų, siekdamas atkartoti formą.
5–6 metai	Muzika Klausymas * Emocingai klausosi įvairaus stiliaus muzikos kūrinų. * Vaikai atranda natūralių gamtos garsų, buitinių triukšmų atkūrimo būdus balsu, judesiu. * Vaikai supranta kai kuriuos muzikinės kalbos elementus: tempą, nuotaiką, tembrą, žanrą (liaudies daina, liaudies šokis, opera, baletas), muzikos instrumentus. * Pateikia ir išgyvena muziką įvairiais būdais (šoka, groja, dainuoja, piešia, inscenizuoja, deklamuoja ir t. t.) Dainavimas * Dainuoja savo krašto, rusų, lietuvių tautų dainas. * Tyrinėja ir aptaria savo balso galimybes, jį saugo. * Pritaria solistui. * Dainuoja individualiai po vieną. * Sugalvoja dainos turinį atitinkančius judesius. * Susipažįsta su muzikavimo tradicijomis. Šokis * Savo kūno dalis naudoja įvairiose situacijose savarankiškai (vaizduodamas įvairius žvėrelius, pasakų veikėjus, paukščius, netikėtus, fantastinius objektus, spalvas ir kt.). * Išlaiko lygų ratą. * Žaidimo metu atranda vis naujų judesių ir garsų, atliekamų skirtingomis kūno dalimis. Kūryba * Improvizuodamas balsu, muzikos instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui. * Groja ritminiais instrumentais: trikampaiais, būgneliais, šaukštais, lazdelėmis, kaladėlėmis, varpeliais. * Šoka improvizuotai kurdamas natūralių judesių seką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, Žaidimai/vaidyba: Vaidmenų žaidimai * Žaidime atspindi savo požiūrį apie suaugusiųjų profesijas, supranta jų naudą ir žaidime atliekamų veiksmų reikšmę. * Išlaiko susitarimą su bendraamžiais, siekdamas išvystyti siužetą. * Žaisdamas supranta ir parodo suaugusiųjų tarpusavio santykius. * Žaidimo draugui parodo dėmesį, draugiškumą, supratimą. * Žaidimo metu ne tik kalba, bet ir dainuoja, šoka, bando kurti savitą, tik jam suprantamą kalbą. * Žaisdamas dažnai naudoja mimiką, išraiškingą kūno judesį ir plastiką. Vaidmenų žaidimai su lėlėmis ir kaukėmis * Žaidimo metu bendrauja su kitais vaikais, dalinasi užmojais, parodo iniciatyvą.

* Parodo norą vaidindamas panaudoti pačių pagamintas lėles iš gamtinės medžiagos, namų apyvokos daiktų.

* Kuriamas lėlių dramų vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją.

* Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius.

* Suvokia kai kurių tradicinių kaukių prasmę, bando įsijausti į jų vaidmenį, nepamiršdamas meninės kaukės esmės (spektakliai, rytmečiai, žaidimai).

Pantomima

* Supranta gestų kalbą, bando bendrauti su bendraamžiais gestų kalba.

* Kuria trumpas pantomimos scenas pagal pateiktą arba paties sugalvotą temą.

* Pagal muziką reiškia gimusias emocijas, panaudoja kūno plastiką, judesį ir mimiką.

* Savarankiškai sugalvoja mįsles-pantomimą, siūlo jas atspėti.

Vizualinis menas:

Piešimas, tapymas

* Pagal pageidavimą naudoja įvairias dailės raiškas (monotipija, pūtimo technika, koliažas...), derina šias technikas.

* Piešia ant skirtingo formato, spalvų, faktūros popieriaus lapų, spalvomis išreiškdamas savo jausmus, išgyvenimus ir nuotaiką.

* Tobulina piešimą ant įvairių paviršių, spalvomis išreiškdamas savo jausmus, išgyvenimus ir nuotaiką.

* Stebėdamas aplinką, vaizduoja ją įvairiomis geometrinėmis formomis.

* Piešdamas geba parinkti medžiagą, padedančią tiksliau išreikšti mintį.

* Tapydamas dažnai panaudoja kelias technikas vienu metu.

* Savo darbuose stengiasi atkartoti daiktų padėtį, žmogaus, gyvūnų, paukščių nuotaiką ir judesį.

* Spalvomis ir atspalviais išreiškia savo aplinkos supratimą, muzikos skambesį, gamtos garsus ir požymius.

* Susipažįsta su ornamentu, bando piešti taškeliais, linijomis, brūkšneliais, stengiasi atkartoti pasikartojančius ornamento elementus.

* Domisi rusų liaudies menais, skiria įvairių amatų ypatumus, bando panaudoti įvairius elementus piešdamas.

* Panaudoja ornamentus puošdamas savo dailės darbelius.

* Parodo iniciatyvą fantazuodamas kolektyviniuose darbeliuose, stengiasi paaiškinti ir įgyvendinti savo užmojus.

* Pageidauja dalyvauti parodose, siekia, kad jo darbeliai būtų eksponuojami ir vertinami ne tik darželio aplinkoje.

Aplikavimas

* Tobulina gebėjimą kirpti žirkliemis sulankstytą popierių.

* Sudaro objektą ar siužetą iš savarankiškai iškirptų formų, pripiešdamas ir papildydamas natūraliomis medžiagomis.

* Savarankiškai iškerpa pieštus objektus ir sudaro kompoziciją.

* Kuria didelius darbus iš glamžytų, plėšytų, sulankstytų, susuktų, užlenktų detalių ir pan.

* Panaudoja aplikacijos ornamentus puošdamas savo darbelius.

Štampavimas

* Bando pagaminti antspaudus savarankiškai.

* Savo meno darbelius puošia antspaudų ornamentais.

* Antspaudus derina su kitomis raiškos priemonėmis.

* Panaudoja antspaudą ornamentams sudaryti, siekdamas pakartoti elementus ir spalvų derinius.

Lipdymas

* Lipdo iš kelių gabalų, išlaiko proporcijų ir spalvų vientisumą.

* Lipdo reljefinį paveikslėlį plokštumoje, ant kartono, ant medienos ir pan.

* Darbeliuose atspindi savo pasaulio pažinimo patirtį, išpūdžius apie skaitytus kūrinius, tautosaką. * Atsakingai imasi atlikti atskiras užduotis kurdamas kolektyvinius darbus.

Metodai ir formos. Žaidimai. Tyrimai. Eksperimentai. Stebėjimai. Objektų tyrinėjimai. Konstravimas. Stebėjimai: paveikslėlių, daiktų, natūralių objektų, nuotraukų, tautodailės kūrinių. Parodos. Pasakojimai. Mini spektakliai. Multiplikacinių filmų peržiūra. Apatarimai: meno siekių ir pasiekimų su bendraamžiais. Garsiniai žaidimai. Intonuotas patarlių, priežodžių sakymas. Pamėgdžiojimai. Rateliai. Ritminiai judesiai. Muzikos klausymas. Koncertai. Šventės. Popietės. Pramogos. Vakaronės. Individuali veikla. Pokalbiai. Vaidybinė veikla. Grojimas įvairiais muzikos instrumentais. Improvizacija. Šokio mokymas.

V. SKYRIUS UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vaikų pasiekimų vertinimas padeda atpažinti vaikų ugdymosi pasiekimus ir poreikius, tikslingai rengti įstaigos ikimokyklinio ugdymo programą, įgyvendinti ugdymo proceso turinį, pritaikant jį kiekvienam vaikui ir vaikų grupei, stebėti vaikų pažangą ir tikslingai ugdyti kiekvieną vaiką. Vaikai vertinami du kartus per metus. Pirmasis vertinimas atliekamas mokslo metų pradžioje (rugsėjo – spalio mėn.), jo metu fiksuojamas esamas vaiko gebėjimų ir pasiekimų lygis, numatomi tolimesni ugdymo tikslai. Antrasis vertinimas atliekamas mokslo metų pabaigoje (balandžio – gegužės mėn.), jis padeda įvertinti vaiko padarytą pažangą nuo pirmojo vertinimo. Pedagogai numato vaikų pasiekimų stebėsenos sistemą, derindami formalų ir neformalų stebėjimą, kokybiškai (bet trumpai) fiksuoja pasiekimus naudodami pvz., stebėjimo/vertinimo lenteles, protokolus, aprašus, stebėjimo/vertinimo skales, refleksiją ir kt. Du kartus per metus vertinama vaiko fizinė raida. Gabūs vaikai, vaikai turintys specialiųjų ugdymosi poreikių, vertinami kartu su specialistais. Medžiaga apie vaiko pasiekimus kaupiama „Vaiko pasiekimų apraše“, kuris pildomas nuo gimimo iki šešerių metų. Jame aprašyti vaiko ugdymo gairės. Pasiekimų aprašai laikomi grupėje ir yra konfidencialūs. Pasiekimų aprašas padeda pažinti vaikus: tikslingiau stebėti, atpažinti bei vertinti, ką vaikas jau žino, supranta, geba, išsiaiškinti vaiko patirtį ir tolesnio ugdymosi poreikius, padeda atkreipti dėmesį į vaiko pažintinės veiklos, elgesio, judėjimo ir kitus ypatumus, dėl kurių jo ugdymasis skiriasi nuo bendraamžių, padeda užtikrinti tęstinumą bei dermę tarp ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo tikslų bei uždavinių, ugdymosi rezultatų, ugdymo turinio, formų bei būdų. Vaikų ugdymas ir numatomi ugdymo pasiekimai aptariami bei derinami su tėvais (pasirašytinai). Tėvai, susipažinę su vaikų Pasiekimų aprašu, geriau išsako lukesčius dėl vaiko ugdymo ir jo ugdymosi pasiekimų, įsitraukia į vaiko ugdymo procesą įstaigoje. Iki rugpjūčio 30 d. vyresniųjų grupių pedagogai, išanalizavus ir apibendrinus išvadas (remiantis vaiko pasiekimų įrodimų analize ikimokyklinio ugdymo auklėtojas gali parengti vaiko pasiekimų diagramas, schemas, lenteles ir kt.), vaikų pasiekimų aprašus perduoda susipažinti priešmokyklinio ugdymo pedagogams. Susipažinęs su ugdymo rezultatais priešmokyklinio ugdymo pedagogas perduoda aprašus vaikų tėveliams (globėjams, rūpintojams) iki rugsėjo 30 d.

Apibendrintą vaikų pasiekimų vertinimo medžiagą pedagogai įtraukia į metinę lopšelio-darželio ikimokyklinio ugdymo programos įgyvendinimo ataskaitą.

VI. SKYRIUS
NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas.
2. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. 2015
3. Vaikų darželių programa. Vėrinėlis. 2003
4. Gyvenimo įgūdžių ugdymas. Ikimokyklinis amžius. 2004
5. Ankstyvojo ugdymo vadovas. 2001
6. A. Gučas. Vaikų darželio pedagogika. 1994
7. R. Žukauskienė. Raidos psichologija. 1996
8. E. Adaškevičienė. Lietuvos ikimokyklinukų fizinis ugdymas. 1993

Ikimokyklinio ugdymo programą „Vaikystė“ rengė Visagino vaikų lopšelio-darželio „Gintarėlis“ darbo grupė: A. Korolkova, N. Kostygova, J. Zotova, J. Virčinskienė, J. Carevskaja, I. Čeremnych, O. Kozlova, N. Malinovskaja, O. Faleeva.

PRITARTA
Visagino vaikų lopšelio-darželio „Gintarėlis“
tarybos posėdžio 2017 m. balandžio 6 d.
protokolu Nr. 3

PRITARTA
Visagino vaikų lopšelio-darželio „Gintarėlis“
mokytojų tarybos posėdžio 2017 m. kovo 29 d.
protokolu Nr. 2